

2.

„MINT EGY KIS BELSŐ MEDVE”

(Vákát oldal)

Szócs Géza: Az az idegesítő, állandó kopácsolás

Hiszen te
ismered ezt a képességem — vissza tudok ereszkedni az időben.

A múltkor is, amikor elmesélted, mekkora verést
kaptál, hogy lelökted azt a vázát: lesétáltam 63-ba,
becsengettem hozzátok és
„Asszonyom! — szóltam Édesanyádhoz —,
engedje meg, hogy ezt a vázát arrébb tegyem innét
— látja, így — nagyon köszönöm,
voltaképpen csak ennyit is akartam” — ezt mondtam neki,
és udvariasan elköszönve távoztam nyúlszőr kalappal.
Te persze ilyenformán nem törted el a vázát, ma is
megvan — verést sem kaptál, következésképp az esetet
el sem mesélted nekem — nem volt mit —, most meg
persze nem hiszed el, hogy így történt,
na tessék, ez a hála —

Sokszor átmegyek 55-be, nézegetlek mint csecsemőt, némiképp
hitetlenkedve: te vagy ez, te volnál ez?

Ez a bentlakás, vagy mi, leányotthon, ahol most laktok,
ennek a helyén jókora tölgyfa állott régebben, mit mondjak:
úgy hatszáz éve — körülötte egyébként mező.

Éppen ott, ahol te most aludni szoktál, vastag, mohás ág hajolt
ki a fa törzséből, sokszor elüldögélek rajta és
elnevetem magam, mikor
arra gondolok: ha tudnád, hogy *én is melletted vagyok*,
csak más időben — nevetésem elér hozzád,
ki nevet itt? kérded, barátnőid összenéznek:
„ez a lány megbolondult.”
Két darázs érkezik. A lépcsőt fehér cserép fedi.

Ott ülsz, kibontott vörös hajjal.
Füledben a puha kalapácsok átveszik a kopogást,
fölébredsz, még mindig hallod távolról — kop-kop.

Reggel a mező üres, semmi ácsmunka, még egy nagy
bábu sincs sehhol

ÉN KOPÁCSOLOK AZ EGYKORI MEZŐN.

(ECHINOX)

Bogdán László: Meg nem történt történet

K-nak szeretettel, a Sz G. modorában

Már régóta tervezek egy sétát, mondjuk a hatvankilences őszi sétányain. Ez az őszi sok mindenért kedves nekem — ezekről később. Elvinnélek téged is, foghatnád a kezem. Az utcákon tömeg hömpölyöghetne fel és alá, városunk fiai és lányai. (Itt valamit az akkori divatról is. Ne felejtse el, majd nézzek utána valahol.) Ha megunnánk a sétányokat, leugorhatnánk a strandra is. (Hatvankilencben még megvan a városi strand, az árvizek is csak ezután jönnek, ezután, ezután...) Fürödhethetnénk is, hiszen hatvankilenc szeptemberében nagyon meleg van; még az öregek sem emlékeznek *ilyen* melegre. De ha te mégsem akarsz fürödni, nézelődhetsz a hídról, amíg én úszom. Mert én természetesen úsznék, addig úsznék, amíg nagy sárga levelek nem esnének a hátamra az égerfákról.

Utána aztán felmehetnénk Béléékhez is. Hetedik emeleten laknak, meséltem, ablakukról félbemaradt ortodox templomra látni. De látod, megint nem stimmel! Hátha a kiszemelt napon éppen esne az eső, és akkor én sem fürödhethetnék, és te sem nézelődhetnél a hídról, és akkor a még szintén meglévő égerfákról sem hullhatnának hátamra és fejemre a nagy sárga (kénsárga) levelek. De mondjuk, ha szerencsénk lenne és mégis sütne a nap, akkor is csak tervünk egyik felét valósíthatnánk meg, hiszen most jut eszembe: hatvankilencben még nincs felépítve Béléék tömbháza, és tervekben sem szerepel a templom építésének befejezése. De mégis, eljátszom a gondolattal, hiszen tudod, mennyire szeretném hallgatni veled az esti harangszót Béléék szobájából. A csukott ablak mögül egészen élvezhető lehet ennek a harangnak a hangja, azt mondják, emlékeztet Händel harangjátékára is. Ezt azért nem tudom elképzelni, hiszen én nagyon is jól tudom a határt vonható különbséget a harang és a harangjáték között, de mégis, hátha nekik van igazuk. De hát erre úgyszemint a hatvankilences séta alkalmával kerül majd sor; ismétlem, neki sem fogtak abban az évben a tömbháznak, mi több, Béléék sem laknak még Szentgyörgyön (hol laknak?), és akkor Anikó hogyan vehetné elő a pálinkát, ha se tömbház, se jelenlét? A templom építésének (befejezésének) sem kezdtek még neki a jól megfizetett szakemberek. Beláthatod, tervünk végrehajtásához keresve sem kereshetnénk alkalmatlanabb esztendőt hatvankilencnél. De ha mindenképpen ragaszkodsz a sétához, a haranghoz és a Béléék szobájához, választhatunk mondjuk egy délutánt hetvenötből. Egy színes nyári délutánt, mondjuk az Oroszlán havában. Akkor még a rétyi tó sincs elhínárosodva, fürödhethetnénk is (látod, a *lényeg* nem változna azért hatvankilences tervünk-ből!), a lenyugvó nap felé forduló arccal lebeghetnénk a hullámokon. Gombóc

is mellettünk lubickolhatna, vagy rohangálhatna a parton, szimatolhatna a fenyvesben. Végre én is látnám, milyen okos kölyökkutya volt. Aztán felmehetnének Béléékhoz is. Anikó (ez a gondos háziasszony) elővehetné a pálinkát, és még bele sem nyalnánk, még meg sem innánk az első pohárkával, még meg sem nézhetné közelről a harangot, mert megszólalna, és lehet, hogy olyan lenne, mint Händel utánozhatatlan harangjátéka, egészen olyan. De, és én is ez utóbbira szavazok: lehet, mégsem lenne olyan. És miért is kellene olyan legyen egy harangszó, mint egy — a maga nemében tényleg csodálatos — harangjáték? Egy harang harang — nem?

Amikor elmeséltem tervünket, Béla nevetett és azt mondta, neki igazán semmi kifogása ellene, sőt örvend, hogy meglátogatjuk őket hetvenötben, csak az a baj, hogy akkor még korántsem volt rendben a templomtorony, akkor még csak a tervek feküdhetek az Illetékesek asztalán. Tehát a harangszóról szó sem lehet, mindent összevetve a harangszót esetleg csak nyolcvan nyarán hallgathatjuk, vagy mondjuk nyolcvanöt őszén. És végül miért is ne? Addigra már a besenyői tó is megnyílna, oda járnánk fürödni, természetesen biciklivel, hogy végre én is fogyjak néhány kilót. Délután kerekeznénk hazafele, amikor a „kakukk órája zöld tóba hull”, hatra érünk Béléék tömbháza elé, egymáshoz támasztanánk a két kerékpárt (úgy néznének ki, mint nagyító alatt két egymásnak feszülő imádkozó sáska), és rohannánk, és ha szerencsénk lenne vagy ha elkésznénk, ami ebben az esetben ugyanaz, már a liftben hallhatnánk a harang semmivel, még Händel harangjátékával sem összehasonlítható szavát.

Ez szép, mondja Béla, akinek hálátlan szerep jut ebben a történetben, csak sajnos megint kivihetetlen. Sajnos mi közben elköltöztünk, és a mostani lakásunk ablakából sajnos nem az ortodox templom azóta befejezett harangtoronyára látni. Tehát megint nem stimmel az egész. De én mégsem adom fel. Hihetsz nekem. Tudom, hogy volt egy indiánnyar hatvankilencben (soha olyan meleg!...), egy augusztus hetvenötben, lesz nyár nyolcvanban is, ősz kilencvenegyben. Tudom, hogy barátom, Béla a templom mellett lakott, egy tízemeletes tömbház hetedik emeletén, ha nem is épült fel a harangszó, s ha azt a pálinkát még ki sem töltötték, amivel Anikó okvetlenül megkínált volna, ha időben érkezünk. De Béla akkor is láthatta a tornyot, mindennap többször is láthatta hetvenötben, noha hatvankilencben nem is volt felépülve a tömbház, és nyolcvanban ha nem is lakik már ott, lesz harangszó, és hallgathatjuk nyolcvanöt koraőszén a besenyői tóról jövet biciklivel, miután a kakukk órája tóba hullt és a nap is zöld tóba fulladt, noha soha nem lakott ott Béla. Egyszóval érted...

Már rég mondtam neked: az idő az oka mindennek, ez a rohadó idő. Hát nem lehet találni egy olyan napot, amikor minden teljesezhet? Hát végeredményben olyan sokat kívánok? Egy nyári, esetleg koraőszi napot szeretnék, kakukkot, pálinkát, a Béléék szobájából csukott ablakok mögül szeretném hallgatni az újjáépült templom harangjának szavát. Hát olyan lehetetlent

kívánok? Csak egy megtervezett napot. Csak néhány elképzelést szeretnék összeegyeztetni. Ide-oda rohangálok az időben. Amikor strand van, nincs tömbház, amikor pálinka van, nincs kakukk, amikor bicikli van, nincs harang, és a kölyök Gombóc is elkeseredetten ugat hetvenötben.

De értsd meg: nem akarok felsülni előtted. Elvinnélek mondjuk hetvenötbe, és az út szélén elállingálnánk délig, mert nem kapnánk autót. (Mondanom sem kell, stoppal mennénk.) Vagy nyolcvanötben esne le bicikliről a lánc, és én az ezmester, kínlódhatnék a biciklivel (amit még meg sem vásároltunk), amíg visszaraknám a láncot, ha egyáltalán vissza tudnám rakni. Gumidefektre szántsándékkal nem is gondolok, el sem tudom képzelni, mi lenne akkor, ha nyolcvanegy őszen, délután, gumidefektet kapnánk a besenyői tóról jövet; mindketten egyszerre szállnánk le a bringáról és egymásra merednénk. Hát igen, ilyen a mi szerencsénk!

Látod, mennyi baj van mindennel? Még ha le is mondanánk a harangszóról (amit nem lehet, nem lehet!), még ha meg sem történne mindez — akkor is, máris, mégis emlék! Bármit csinálunk, emlék. (Ez már ilyen.)

Ez az első közös napunk, amit együtt ugyan nem élhattünk meg, de mégis: hatvankilenc sétányain, a rétyi és besenyői tavak partján, biciklizve a műúton és pálinkát kortyolva a Bélák szobájában, Gombóc ugatását és a kakukk nap-pontos óráját figyelve — Händel harangjátékát halljuk. Vagy mégis a harang szól, amit még nem is hallottunk? Mégis az a harang? Nem tudom. Immár örökre eldönthetetlen mindez.

1979

(JÁTÉK MOZGÓ TÜKRÖKKEL)

Balla Zsófia: Jól odavered magad, az lesz a vége

(Mikor a sorrend)

Vigyázz, hogy meg ne üsd magad
kiálló, háborús éveken, szertelen
röpdőséssel! E sok időfok rád fogad
most, akár ügetőversenyen; — minek
a húszas évekig leszállni? Nézd, milyen
szép az a nyolcvannyolcas év innen,
egy hetvenesből visszatekintve: ó, ezek
az autómárkaformák, meggyagos nyarak!
ó, ezek a hűvös, új rendeletek miatt
kopottak, e csokoládétörmelékesek, ó, ezek
a puha szelek, de más utcasonon,
már nem porladnak föl az esők a dombokon;
fölismerhetetlen szemszínek alatt
vadonatújan ép, szorosrazárt fogak;
emlékszel, hogy szereti egymást ott ez a férfi s az a nő?
Elmennek egymás mellett az idén,
s megérinti őket az idő
jövőbeli emléke; tudod még azt a
vágycsozást? Nézd, most hogyan fogóznak
másokba, lépdelnek, intenek az át-
s túl-élhető dolgok felől. Tompa
kacsaragyogás, kelet-európai délután
a beomló napokra dobva — — —

Szeretnéd látni önmagunk,
ahogy ott nézzük őket? Mindegy,
hogyan ott vagy itt vagyunk. Keresztülfonja
életünk e szálldosás önpamuttal;
alattunk csak sík pálya, jég,
olajfoltos hátraváltozás. Elkövetkező
tartalmak jelenné bomlanak;
nyolcvannyolcban — emlékszel? — annyi
szenvedés láttán elájulsz.

Amíg leszállunk Most is
ölemben tartalak.

(MÁSODIK SZEMÉLY)

Az Eleven tér című kötetben „Bukórepülés” címen; abban a
változatban az utolsó két sor előtt még két sor áll:

Jól odavered magad,
az lesz a vége!

Szócs Géza: A feleségről

Az én feleségem — mindenik így kezdte, kérkedtek a feleségükkel. Hogy így-úgy. Én nem szóltam semmit, az járt az eszemben: ha egyetlen mondatom volna csak erre, vajon mit mondanék el róla. Az én feleségem, ha éjjel későn megyek haza, és már lefeküdt, kis lámpát tart égve az utca felé eső szobában, hogy lássam: várnak, és jó érzéssel lépjek be a házba.

Az előbbi vers folytatása

És én mégis azzal ébresztem fel őt: mit hallok, miféle férfi moco­rog az ágy alatt?

(PÁRBAJ, AVAGY A HUSZONHARMADIK HÓHULLÁS)

Palotás Dezső: Ki mivel hengeg?
— A honorárium

*(Sz. G.-nak, aki végül szintén hengegni kezdett,
hogy az ő felesége így meg úgy)*

Hazamenet
a postással összefutottam,
ő lepengette, én meg legottan
a kocsmába ügettem vele
s a haverokkal
— mert mindig akad —
hamar a nyakára hágtam.
(Semmi vész,
egész könnyen hazataláltam.)

Feleség:
Már csak egy százasunk van,
fizetés meg csak pénteken, tudod.
Mikor küldenek már valami
honoráriumot?
Én (húha):
Mikor, mikor. Hát őrizője vagyok
az én honoráriumomnak?
Majd jön. Majd lesz, amikor hoznak!
Feleség:
Te ittál,
(más nem is veszi észre, csak ő, s megmondja decire)
te ittál. De hát nem is volt semmi pénzed!
Én:
Nem hát. Na és? Fizettek a legények.
Feleség:
S te hagyta, piszok? Igen,
piszok, jól érted. Kódis!
Itt egy ötvenes. Menj, fizess te is!

(INCIDENS)

Darkó István — Egyed Péter: A torony

Az idő: tavaszi, nyári vagy őszi kora délután. Lényeges, hogy ha a forgatás ősszel történik, sokat időzzünk a lombjukat hullató fákon. Ellenkező esetben a kamerának ki kell kerülnie a csupasz vagy zöld koronákat. Az egyetlen megengedett zöld szín a Szent Mihály-templom tornya melletti néhány tuja.

A fény telt, kora délutáni narancsos színárnyalatú napfény. Vigyázni kell arra, hogy a teljes látvány forgatásakor az egyes alakok, részletek kontúrjai feloldódjanak a fény narancsos összhatásában. Az utolsó kép kivételével a „teljes látvány”-képeknek áttetszőeknek, sejtelmeseknek kell lenniük.

(I. kép) A kamerával az Ursus söröző elől indulunk. A torony egész magasságában rajta van a képen, az úton közönséges gépkocsiforgalom, a torony alatti járókelők natúrban. „Józan kép”, nagyon fontos, hogy semmit ne emeljünk ki, minden egyforma súllyal szerepeljen. A zöld jelzést is bevillantva, viszonylag lassan kelünk át az úttesten, majd körbejárjuk a tornyot, ügyelve, hogy ne gyorsítsuk fel lépéseinket. Elérkezünk az antikvárium elé, változatlan kameramagassággal.

(II. kép) A templom bejárata előtti tér, kinagyítva. Közjáték: fiatal anya gyerekocsival; esetleg meg lehet kérni, hogy a kocsi fölé hajoljon és kivegye a gyereket, vagy rendezzen valamit. A térnek be kell kerülnie a képbe, vagy legalábbis egy részletének; a torony maga azonban nem. Ott fejezzük be, hogy hátról filmezzük az édesanyját, amint ringó léptekkel kilép a képből.

(III. kép) A kamera végigjár a főkapu körívén, s a központi szoboralakoktól indulva felkúszik, középlassan, a tornyon. Vigyázat: olyan szöveget kell választani, hogy a kereszt nehogy becsillanjon a képbe.

(IV. kép) Délutániasan beszélgető emberek és járókelők.

(V. kép) Most megcélazzuk a szemközti oldalt: az átkelőhely környékén nézelődő, várakozó emberek. Átmegyünk az antikvárium előtti oldalra, és innen filmezzük a tornyot, ismét felkúszunk rajta a kamerával. Szükséges, hogy ennél a jelenetnél a torony előtti kis tér szinte üres legyen.

(VI. kép) A torony kertje melletti vaskerítésre irányozzuk a kamerát, az újságolvasókra. Elidőzünk rajtuk, foglalatosságukon. Közben egyesek nyugtalanul felállnak, és lapjaikkal szemlátomást nem törődve várakozó állásba merevednek vagy a tornyot nézik. A kép végére most — az objektív mentén lassan forduló kamerával — úgy filmezzük a tornyot, hogy közben megdöntjük és meg is forgatjuk. *Az első bizonytalan kép az eddigi statikus-kiegyensúlyozottak után.*

(VII. kép) Sietősen öregek és fiatalok, nők és férfiak mennek be a templom bejáratán. Ezután a kapu becsukódik (ki kell várni egy ilyen pillanatot). Most már senki sincs a téren.

(VIII. kép) Szél süvít végig a környező bokrokon, alaposan meghajolnak. Az Ursus és Antikvárium előtti téren izgatott emberek csoportosulnak és rémülten néznek és mutogatnak a torony irányába...

(IX. kép) Ekkor a toronyra villantunk: a torony alapjainál és ablakaiból fehér füst tör elő. Sietősen a keresztig „kúszunk”, amelyen megvillan a napfény és elfeketi a képet...

(X. kép) Ismét az izgatott emberek. Staccato ritmusban villan ide-oda a kamera, mintha nem tudná megállapítani, hogy mi fontosabb. Utóbb mégis csak a torony érdekli; az emberek: ellenpontként.

(XI. kép) Az egész torony fehér füstben (emberek).

(XII. kép) Szélroham tépi le a toronyról a füstkoszorút, és alapjánál megjelennek az első tűhegyes lángnyelvek. A kolosszus megremeg és elválk a földtől...

(XIII. kép) A falakhoz lapított emberek arcán iszonyat, mindenki a toronyra néz, kezük az épületekhez tapad.

(XIV. kép) Az emberek tűzvörös arcáról a toronyra. Ez már emelkedőfélben, a fekete, dübörgő lángok taszításában; csúcsán a kereszt olyan szögben, mintha emberi kéz tartaná.

(XV. kép) Egy pillanatra bevillantjuk a homokszínűre vált, megperzselt talphegyet és templomoldalt a leégett tujákkal.

(XVI. kép) A torony ismét merőlegesen és egyre távolabbról; emelkedik az alkonyatba bukó égbolton...

(A KÖVETKEZŐ PILLANATBAN)

Zudor János — Bréda Ferenc: Vers magunkról

ami nem vers: nem tudunk szonettet írni
nem ÚGY hogy a felhők hasukra tett ke-
zükkal pirosceruzákkal véres tízeseket
firkantsanak homlokunkra íme itt a szó-

tagkocsonyában malájul polinézül a prozódia
UFF beszéltünk ilyen verset se tud akárki
legfeljebb a kakaskukorékolástól halálra
ijedt utcaseprő toboz-doboz-gond gombjai

fércszánkról lepattannak a legkeményebb
ércközhelyek (ezt leírhatom háromszor is
hogy közhellyé válják ha tán még nem az):

teszünk egy pontot a kérdőjel alá TE IS
BARÁTOM fordulj befele és meghalatsz ha
csak töltőtoll tinta tus papír s TE nem

(FELLEGVÁR)

Palotás Dezső: Ars poetica, kezdőknek

Nincs mit szépíteni a dolgon, hiába,
ha kitör is a rikács-szende lárma
(ha *kihúzzák* e fura dalom,
ma elmarad a forradalom —
én mindenesetre megtettem, ami tőlem telt),

szóval
egy nyilvános budiban,
egy *ilyen helyen* értettem meg,
hogy mi az Értelme a Versnek,
hogy „ittésmoston” túl és innét
miért ír, mért ír és ír még
sokáig Költő Költeményt
(térjünk a tárgyra:)
egy nyilvános budifalon,
a nyilvános irodalom
szokásos strófái között
egy Ismeretlen Úr közölt
ilyetén vaskos szöveget:

LEVAGY ZSARVA

(a fakszikmilé-eljárás túl költséges lévén; magam
mondom el: izmos, félelmetes, nagyöklű
ácsceruza-betűk voltak, tizenkét vagánybetű,
derűsen tántorgó, óvatos tiszteletünkre méltó
összefogás — és rögtön
alatta egy másik sor következett, jólnevelt, sima,
egyenletes írással, ami a köztudat ellenére,
valamint annak megfelelően, rendszerint
gyámoltalan, félénk, szomorú és gyenge egyéniséget
takar:)

TANULJ MEG HELYESEN ÍRNI

(végül a harmadik üzenet, ismét csak ama
göcsörtös, önállóságot és hajthatatlanságot,
továbbá *megvesztegethetlen éberséget* tükröző
vonásokkal:)

LEVAGY ZSARVA

Ennyi.
Három alkalom, három alkalmi sor. És
most már legyünk komolyak, hiszen
kevés híján fontos dolgokról van szó.

Csak jóval később jöttem rá:
ezt nem lehet annyiban hagyni.
Oda visszamenni nincs kedvem,
így hát ide írok
(végül is mindegy — félre ne értsetek)
merészet, nagyot:

negyed sorban
jajkétenszer
és tovább

AZÉRT SEM VAGYOK

(NEGYEDIK KÍVÁNSÁG)

Horatius — Bréda Ferenc: Ars poetica

Nem dús
a forma
önösen magában
érző *lant* testéhez
kell idomulni(a) (a) szónak: non satis est
pulchra esse
poemata; dulcia sunt —
s arra kell ragadják szekerét (a) szónak: (a) versek
merre
amerre
akarják: et quocumque volent, animum
auditoris
agunto. Ut ridentibus arident:
forogjanak a könny
márványtengerén
robbanjanak
kövér papírsárkányként
az emberi álorcák (ita flentibus adflent
humani vultus.)

(TŰZPRÓBA)

Markó Béla: Egy lehetséges ars poetica

Mocskosnak mocskos, tisztának meg tiszta,
mert kényre-kedvre kiforgatható,
nem lehetsz benne gyógyszer kínjaidra,
isten vagy ördög eszköze a szó,

egyként szolgálja életed, halálod,
nem hagy el téged, sem hóhérod
segít, hogy elmondd legsajátabb álmod,
segít, hogy téged káromoljanak,

méz csurranása, varjak károgása,
anyád emléje, gyilkosod keze,
akármit elművelhetnek vele,

jó a szülésre, jó az elmúlásra,
pusztít, ha kell, és feltámaszt, ha kell...
Igaz lesz ő is, míg igaz leszel!

(ÉGŐ ÉVEK)

Balla Zsófia: Ars poetica

A vers ?
A vers medúzafő, áttetsző test,
óvatos lépteivel,
a maga elmosódott vagy túlexponált
képeivel, az idült pillanattal,
fagyott cinege, szélütött történet
és helyszínek a vers, tétova futás
a billentyűkön, piros torok,
kövek a szavak közt, csikorognak
és fénylenek, vizes szavak
ragyognak,
a vers, a vers
szoros göngyöleg,
dereng benne az ősvilági víz,
a vers szárazra vetve tátog,
kiszáradt torokkal, bőrrel,
kopoltyúja föl-le emelkedik,
zihál és énekel, föltört lábára néz
ő is, talán remél?
valamit hisz? visz? evez?
(óh igen, igen: zenél, tudjuk, ez
volt már, húzza fülembe,
eltörött a hegedűm, ilyen !)
De a VERS! A VERS talán más?
Talán életben tart? Talán föloldoz?
Talán helyettünk él?! Talán helyettetek
megszólal, talán? talán?
talán óda, szonett, koszorú?
A kilőtt vers
eltalál, elhagy,
megtörténik, becsapódik, valamivé lesz,
veled, velünk, ó, igen, a vers
arra késztet, hogy neved, hogy
verset írnék te is, hogy kérjed,
még, még, s hogy elfeledd, esetleg
fölkavarja valamely forró vagy hűlt
emlékedet, mégsem te vagy,
szóval a vers, ó, mennyi beszéd
erről a dolgról, — minek?
Hiszen itt élünk. Ehhez képest
a vers... Ugyan már!

(Hess, madár!)

(A PÁNCÉL NYOMAI)

Egyed Péter: (Kiválás a szóból és a létezésből)

Nincs már jövőd, hiába keresed,
a megváltó szó kapuja bezárult,
s itt állsz, nullpontján a világnak, fásult
kedved esőcsepp lomha ereszek

alján, az „élet vizének” csak hitvány
allegóriája; nem világít
a kedves tavacska, az igazi,
a kedves szemének tavacskája. Lám,

mindenütt csak hóvilág, indulnál,
de nincs tovább; sorsod sincs, csak puszta
lét vagy, akit létezése nem kívánt

az időbe beavatni. Kiváltál
az elmondható szóból, s azóta
takarod, rejteted magad, mint vad hiányt.

(BÚCSÚKONCERT)

Szócs Géza: Add rá a benned alvó gyanútlan kisgyerekre

Ez a vers csak egy füzöld
fonál, amit kibontasz
majd ismét összefűzöl

ez a vers csak egy vászon
amit az árvíz folyton
összefűz aztán széttép

fénylik benne a füzöld
átsüt rajta az égbék

viszi a szél a felhőt,
majd reád adja végképp:

ez a vers csak egy kendő
ez a vers csak egy vászon.

Ott alszik benned, érzed
mint egy kis belső medve,
add rá, hogy meg ne fázzon
és legyen élni kedve:

add rá a benned alvó
gyanútlan kisgyerekre
ki benned forgolódik
csak forgolódik egyre.

(A SIRÁLYBŐR CIPŐ)

Zudor János: Nyár-esti dal

harangozik a tücsök
szívemben kicsi csücsök
zenél zenél s a hang alatt
én csücsülök harang alatt
míg lágy szívem elkomorul
s a kórházra vaség borul
harangja pendül már a hangnak
s elszáll a hangja a haragnak
marad a penge feszülő
kicsi tücsökszívben a kő
a kőkemény kitartó ének
míg vaskarma lenyúl az éjnek
harangozik a tücsök
szívedben kicsi csücsök
zenél zenél s a hang alatt
és csücsülök harang alatt
de te drága hol maradsz
arcod holdja tompa maszk

(ROMÁNIÁBÓL JÖTTEM — RÉSZLET)

Balla Zsófia: Pengetés

Az esőhöz esernyőt
a torkomhoz levegőt
varrótűnek rongyokat
árvizeknek partokat
a csípéshez szúnyogot
a kudarchoz jó okot
a bilincshez két kezét
mennyhez: aki fölvezet
a létrához sok fokot
ajtóhoz: ki rám kopog
a villának lány halat
plakátoknak nagy falat
lobogáshoz egy zászlót
sok vizekhez a gázlót
emberemnek szerelmet
bukdosónak mély vermet

(APOKRIF ÉNEK)

Adonyi Nagy Mária: Lassan, evezve tükrökön

Alig szél, ami jár,
alig táj, ami súly,
alig fény, ami hív,
alig kéz, ami megfog.

Alig kő, ami hull,
alig vér, ami vár,
alig ér, ami leng,
alig vall, ami áldott.

Alig hall, ami ver,
alig fáj, ami száll,
alig hely, ami tart,
alig él, ami boldog.

Alig nesz, ami bent,
alig ő, aki int,
alig füst, ami fojt,
alig test, ami reszket.

(ÁLLATÖVI JEGYEK)

Balla Zsófia: Kő a veremben

Vermesy Péter sorára

Ha ég lennék beborulnék
ha víz lennék púposodnék
ha kő lennék testre kopnék
csuka lennék én nem úsznék
ha ág lennék hajba kapnék
ha föld lennék meghasadnék
vászon lennék megszakadnék
gyűrött lennék kisimulnék,
hogyha élnék meg se halnék

Hogyha élnék meg se halnék
szakadékba sem hasalnék
gubacs felhő széjjelrázna
foszló kényelem alázna
nem fennszóval megindulva
nem jajszóval mutatkozva
kőpergéssel mulatozva
nem sírva nem szabadkozva
nem körözve visszakoza
nem a napon nem Szamosba
nem városon télnék végén
fogyatkoznék hogyha élnék

Felszállnak a levelek
ki lesz most már Veletek
hogyha élnék meg se halnék
ha ég lennék beborulnék

(APOKRIF ÉNEK)

Cselényi Béla: sírfelirat

ha madár volna	cinege vagy kanári lenne
ha emlős volna	lajhár vagy hiéna lenne
ha hal volna	zöld xipho lenne
ha szerszám volna	voltmérő lenne
ha virág volna	kákabutyokó lenne
ha autó volna	szürke német terepjáró lenne
ha munkás volna	betűszedő lenne
ha fegyver volna	lézerpisztoly lenne
ha papír volna	rongyból való merített lenne
ha írószerszám volna	drága lila filctoll lenne
ha boríték volna	repülő lenne okmánybélyeggel
ha ital volna	v:mi brága-f. lenne
ha köztünk volna	jó lenne

1979. II. 21.

(MAGÁNBÉLYEG)

Balla Zsófia: Dániel könyvéből

„...Ímé négy férfiút látok
szabadon járni a tűz közepében...”
(Dániel könyve. 3. 25.)

hol a testet nyers fával mossák
rácsárnyékfoltos párducfélelem
tűznél égetőbb bizonyosság
nem vagyok egyedül
egy-egy fél halál jut ránk

*

Abban az évben (talán hetvenötben)
Erdély szűk hegyei közt
függőleges (volt) az éjszaka.
Attól az évtől semmi jót
ember fia nem remélt:
A Városban egy ablakon
kinyílt a foltos azalea;
se hó se tél se napsütés
fenyőzajos reggel...

Hasamban *egy ember*
óvatosan dörömbölt.

A kórházi ágyon fekve látom:
az ablak-rozetta úgy forog-pörög!
megjegesedik bennem
a vér száz szilánkká széttörök

Január 15-én születésem napján is
ott feküdtem mint egy kitépett szegfűtoll
 felbontatlan hajnalon
 felvacsorálnak fekete madarak
— *gondoltam;* fekszem kiterítve
Láttam ahogy a havak kegyelemben leszálltak.

Nem csak a kisdéd születésekor,
gyerekhámor mellett
gyertyapuha tócsában, a prés-
be, diósmákostekercsbe fogva,
de itt fekhethnék *akármelyik* napon

lehull a zongoraszagú eső köröttem
nyomomban fölhasad cafatokra az ég — —

*

— *gondolhatja az, ki így születik,*
de most belőlem, fölhasít darabokra,
s *előszámláltatja a savmarta ereket,*
halántékon kék gyümölcsöt,

foggal varrott szálak, rostok,
akik egy főt körbefontok,
bőrbe húztok
ember-vérbe;
felcsavarva apró szerkezet

és ti parány csontok benne
akik nélkül hóvá esne
össze vagy szétvállva bennem
piros suttogássá lenne;
ágfonatú márványszobrok
fehér korallá vonódtok,
egybetartva
mikor test-palackja pattan
partra dobva, halott kagyló (*-formán*)
s hol doboló holdak forognak,
rejtektutak, lengő öblök,
bennük kalmárhajók kikötnek,
kalózok, zászlós vezérek
eveznek — — —

ha leszel; pedig
én nem... — *mondom*
— nem akartam, hogy szüless, bár ellene
mit se tettem. Létre

váltál titkon, túrvén, a törvény
beintsen szedett-vedett világba.
Csak hártvás gyötrelem forralt,
mely jégvilágol; nem nékem
vagy másnak mutat fel.

Engem.

nem enged végre nem születnem.

Most *még* valós időből fölbukó
életem takaratlan.
Kirajzolja árnyötétű
múlt, megszenesülő vonallal.

*S egy újabb, hozzám hasonlóan
elformátlanodott napon, látom,
kapaszkodik egy sugár
kéklő képen, kályhacsempén;
puha bútorok leszállnak.
Csak a szív dobog a földben.
Várakozástól nehezül a nap.
S nem jön más, csak újabb s új idő.*

Új s új idő jön, mint földgyalu.

Vadászsólymok helyett karvalyok.
Vízceppdobbanásként megvagyok.
Csapkodó, ragadós légyfogószalagok
Zászlóiba bújt város kövein szaladok.
Díszruhás parasztok kiégett szemében ázom.

BÚJJ BÚJJ ITT MEGYEK
TÜZES LAPÁTOT VISZEK
BÚJJ BÚJJ ITT MEGYEK
VERŐ GYERMEKET VISZEK

KÖKÉNYÁGGAL KÖRBE FÖLDÖN
NE SEBZÖDJÖN ÖLBEÖLTÖM;
ÉJSZAKÁVAL BEVONOM
A LEGELSŐ ROKONOM

*

*Éjszakával bevonom, de hogyan
szeressem,
ha kifordul, mint szélben a felhő?
Belül van — zárt terembe tártan?
vagy én — kifordított világ —
a dolgok közé zártan?*

*Ugyanígy suhog, ami az egyszerin
túlmenekíthet.*

*

Ordító
guggoló asszony-párducok
És fölfoghatatlan lassú tépés
a testben
perzselt bőr vaságyra hurkolt tenyér
fogakra zárult kérés

Morzsoljatok le róla végre!

ÉL!
él még
istenem

*

*Hiába volt érte
a nyárfarettettség. Mikor
az égen zöld szín pokolgép kereng:*

*Várni. Hogy reggel. Hogy alkonyul.
Ki jön. Miért. Mit szólt. S ha volt —
Tudod, a párbeszéd.*

Az ember végighúzza
rajta is kezét.
S ő fénylik bent:
De sötét vagyok!
És nincs.
S már nem is foglalat vagyok.

*

Itt nem marad más, csak a foglalat,
ahol a Másik létre kap,
az ember-forma eltorzul bele.
S Kegyelem: a félelem vele.

*

— — *mikor még hosszú hónapokba*
ráng a télidő; vár hosszú szenvedés.
Kelő napom hideg s elnehezül.
Vinnyogás helyett erő lesz; tettetés.

Csak fogna rajta tűz-víz,
s e görcsös kisgyerekről
az oldozgatna egyetlen halált.
Kit megszülnék s ezzel halálba hajtunk,
megéledt sorsát nem ruházza ránk.
A kisfiam mint roppanó dióbél
megfulladt kint,
nagyobb anyába hullt.

Feltámadt levél, mint fonnyadt csirkeláb,
Puha karommal ráakad az égre.
A lepke meghalt bennem — szól a báb.

*

És aztán Húsvét elkövetkezett.
Fölkelt a nap a tojás belsejében.
A Kegyelem villámlón nyújt kezét.
Kiszépül a halál, ünneplő feketében.

Mi bárányt ettünk. Mohón s ropogtatva, mint
vihar zabál gyümölcsfák ágain
elszülött virágot. Emberfiára várva.
Bárányoknak is rendelt fel-feltámadásra.

*

Többszörös ünnep fekszik kiterítve.
Nem más a te országod se, Dániel.
Fölepült *kint-bent*, magát *szívleli*.
Ami teljes volt, átította rég
a halál magával. Valóságos gömbölyű gyerek.

*

1. Újszülöttek zengedeznek
Róka rohan puha hóban
Ágat ráz a maszcura
Fagyott béka lába ráng
Jég karattyol hal fölött
Kárálva lehull a tóba
Lelke meglőtt vadludaknak.

2. Barna bárány szíve zöld
átüt mint fűvön a föld

Szalma lángját rávetem

Zölden ég a karácsony
Angyal fagy a vasrácson

3. Estéig gyűl lassú méz
Csontba fül a kobra-mész

Járkál a szél mögötted

Csikóbarna vályukon
patakparton átbukol

Hogy kihunyt a fény az ősz
Sötét úton erre jössz

Éjszakának mendegélsz
Fűnek-fának esve élsz — — —

Ó, nem te, nem, csak én

*

*Ahogy megint le-fel sétálgat itt,
lába az utat még fölismeri — —
a lélek önmagát, ki itt járt egykoron,
felejténé. Feledni sem meri.*

*

Ki anya, formába öl:
tűz- és oroszlánverem, —

így voltunk összezárva

a fenti út s az olvadt hó szaga
lemerül —
kutat s alábukót elvegyít.

Mert talán meghal Ő is.

Az összefoglaló elválasztja most
önnön megváltatlan
életeit.

(MÁSODIK SZEMÉLY)

Boér Géza: a hallgatás

néma zsoltárai ugyanott

ugyanott semmi

semmi fölparázsló hideg

mintha valakinek

semmi

 suhanna

 tenyerébe

(HIÁNYOK TÉRKÉPE)

Markó Béla: Előszó Boér Géza Létlelet című kötetéhez

(részlet)

Boér Géza számára elsősorban grammatikai kérdés volt saját egyéni költészetének megteremtése. És korán meg is találta ezt az eredeti hangot, csak hogy nem figyeltünk fel rá eléggé, mert azt hittük, a majdani folyékony szövegek töredékeit olvassuk, azt kerestük verseiben, amit egyszer s mindenkorra eltaszított magától: a régi grammatikát. Nem a mondatszerkesztés szabályairól van itt szó természetesen, hanem a hagyományos versépítés törvényeiről. Mert ez a hihetetlenül konok költő nem a kimondások, hanem az elhallgatások sokkal nehezebben kitapintható struktúrája szerint szervezte meg szövegeit. Minél kevesebb szóval minél többet mondani! Ez bármelyik költő programja lehetne, de Boér Géza nem a szavakba, hanem a szavak köré, fölé, alá, mögé sűrítette világának mérgeit és gyógyszereit, nem a fekete betűkbe, hanem a fehér papírba rejtette dinamiáját. Költészetének feloldhatatlan ellentmondása, hogy a megszólalást vállalni kell, ez a legnagyobb erkölcsi parancs, viszont a megszólalás egyúttal a szabadság elvesztése is. (...) De szólni kell, szólni kellene mégis, ehhez viszont meg kell találni azt a grammatikát, amely a szavak ellenséges közegében is a csend grammatikája marad. A külvilág akusztikájához igazodó, tehát szükségképpen torz szövegnek közvetítenie kell a hallgatás súlyos, tartalmas, fénylő teljességét.

Boér Géza: ím

ím
az
értelmetlenség
fénytekéje
a lényeg koordinátái menetelni kezdenek
ám
e
foltosan
maradó
térben
el:
sosem mondható
érttem
megtisztult
tájamhoz

(HIÁNYOK TÉRKÉPE)

Sütő István: százhuszonkettő: ajándék

nem minősítem	HA ÉLÜNK	viselkedésem
a tiédet sem	HA ÉLÜNK	nem a tanács
kedvéért	HA ÉLÜNK	de mondom
ne kurvuljon el	HA ÉLÜNK	a lelked
még jobban	HA ÉLÜNK	<i>sokan rohadnak</i>
<i>el hús és</i>	HA ÉLÜNK	<i>harminc között</i>
de azután is	HA ÉLÜNK	<i>és nem is a rohadtak</i>
téged	HA ÉLÜNK	nem
siettet senki	HA ÉLÜNK	tőlem ne félj
ne	HA ÉLÜNK	fogadj föl
köpcös elhízott	HA ÉLÜNK	zsoldosokat
se	HA ÉLÜNK	zsonglőr-
szakállú	HA ÉLÜNK	impotenseket
HA ÉLÜNK	HA ÉLÜNK	HA ÉLÜNK
jobb kezed	HA ÉLÜNK	bal kezed
HA ÉLÜNK	HA ÉLÜNK	HA ÉLÜNK
ha most nincs	HA ÉLÜNK	is pénzem
ne kiabálj	HA ÉLÜNK	rám szentgyörgy
főterén	HA ÉLÜNK	akivel kutyául
bánnak	HA ÉLÜNK	előbb morog
aztán vicsorog	HA ÉLÜNK	de elkerülni
nem lehet	HA ÉLÜNK	marni fog
vedd ezt a	HA ÉLÜNK	keresztet
itt	HA ÉLÜNK	pihenhetsz csak

és
írok

még
költeményt

HERVADÓ KOSZORÚ MELEGÍTI A SZEGEKET

(A KÖLTŐ HAGYATÉKÁBÓL)

Ágoston Vilmos: Barokkra ítélve

(részletek)

(...) Sütő István 1949. szeptember 28-án született Marosvásárhelyt és 1987. január 26-án halt meg Marosvásárhely és Sepsiszentgyörgy között a vonaton. Halálának pontos körülményei egyelőre tisztázatlanok, mindenesetre feltételezhető, hogy közrejátszott a hideg, az előzetesen elfogyasztott alkohol, valamint azok a hányatott életkörülmények, amelyek — különben erős fizikumú — szervezetét az éhhalál határára sodorták. Sütő István nem akart öngyilkos lenni. Jelen voltam egyszer, amint az egyik szerkesztő úgy akart segíteni rajta, hogy keményen kioktatta: „Az ember eldönti, hogy élni akar, vagy öngyilkos lesz. Ha élni akar, akkor *bármilyen* munkát elvállal. Ha nem, akkor ne siránkozzon!” A költő elmosolyodott és hallgatott. Volt ebben a hallgatásban valami szigorú elutasítás, hogy ő bizony *bármilyen* munkát nem vállal el, majd halkán megkérdezte, hogy nem lehetne inkább a verseit kiadni, az nem munka? Nem tudtak megegyezni. A harmadik kötetéhez írt előszóban Mózes Attila mélyen, megértően fogalmazza meg ezt az ellentmondást: „Abból a fajtából való volt, aki harmincnégy éven keresztül haldoklik. Költő volt, erős, gögös és mindenekfölött sebezhető. (...) Azt hiszem, volt ő boldog is egy-egy versében, emberként azonban gondosan titkolta ezt. Vagy talán csak lehetett volna boldog, ha beéri az emberméretre szabott, köznapi boldogsággal? De hát azért volt költő, hogy ne érje be!” A teljes képhez hozzátartozik az is, hogy megpróbálta ő a „köznapi boldogságot”, két oklevele és számos állása is volt eleinte, na meg nem igaz az, hogy a költőnek feltétlenül éhen kell halnia, ha nem akar szakképzetlen munkásnak elmenni valamelyik építőtelepre, sőt nem hinném, hogy ez lenne az ő „köznapi boldogsága”... A választ akkor is, most is tudják ismerősei: ha felvették volna valamelyik szerkesztőségbe, talán még ma is csendesen írogatná a verseit, hörpölné sörét, ehelyett — ne rettenjünk vissza a tényektől — szinte éhenhalt. Közép-Európában, a XX. század második felében! Talán kortársai nehezen tudnának válaszolni arra, hogy miért nem vették fel egyetlen szerkesztőségbe sem, hiszen jól tudják, hogy nem a versektől függött, kit vettek fel és kit nem. Nevetve mesélte, hogy amikor néhány hónapos próbaidő után elbocsájtották a *Megyei Tükör* című sepsiszentgyörgyi laptól, valaki megsúgta neki, a „származásával” volt baj... Az illető nem tudta, mert erről a költő nem nagyon beszélt, hogy idős szülei korán meghaltak, apja vasmunkás, anyja varrónő, mindketten régi kommunisták voltak: „a gyászoló család és ille / gális harcostársai mély meg / rendüléssel tudatják, hogy / s. i. elvtárs a / munkásmozgalom régi harco / sa ez év augusztus 3-án 76 / éves korában hosszas szenvedés / után elhunyt / s. i. elvtárs élete / egybeforrt

marosvásárhely / munkásmozgalmával (...) a felszabadu / lásunk utáni években különbö- / ző felelős beosztású tisztségeket / töltött be több éven át az / orvostudományi és gyógyszerészeti intézet adminiszt- / ratív igazgatója majd a steaua rosie és a vörös zászló napilapok adminisztratív osztályának vezetője volt 1957-ben történt nyug- / díjazásáig” — olvashatjuk a *Nagy családi album* című verskötetében ezt az 1972-es napilapból kivágott gyászjelentést. Tehát ez sem lehetett az oka annak, hogy a költő mindenhonnan kiszorult. A magyarázat inkább az, hogy erkölcsi és szellemi maximumra törekedett, semmilyen irodalmi csoportosuláshoz nem tartozott, és tragikusan alakuló életsorsának kulcsszava lett a magány.

(...) A tulajdonképpeni „fölbredése” második kötete megjelenése (1983) után következett be, amikor végérvényesen meggyőződött arról, hogy a provinciális, szellemi fejlődést gátló légkörben — gyermekkora óta kultúrára, irodalomra, művészetre vágyott, ehelyett egyre jobban elszigetelődött, vidékre szorult — álságok között, ivászatok, dárídók és hetvenkedő, semmittevő beszélgetések között értelmetlenül telt az élete. Elhatározta, hogy visszaköltözik Marosvásárhelyre és azt remélte, hogy ott majd ifjúkorának kultúrvágyú hangulata fogadja. A családja nem akarta követni ebbe a bizonytalanságba, ezért szakított minden kötöttséggel. Nem törődött azzal, hogy időközben nemcsak a város változott meg, hanem elmentek, kicserélődtek az emberek is. Abban a városban már nem éltek a szülei, eltűntek a kövesdombi kertes házak, féltestvérei nem tudták magukhoz venni, letelepedési engedély, lakás, állás nélkül kezdődött vesszőfutása: *Dániel* lett *Istvánból*. A pontosság kedvéért hozzá kell tennünk, hogy ismét Dániel lett, hiszen gyermekkorában is Daninak szólította mindenki, de most már kiszolgáltatottsága is egyre jobban kezdett hasonlítani a *Dániel könyvében* leírt szenvedésekhez. Álláskereső kilincselgetései során abban reménykedett, hogy — most már két kötet után — felveszik valamelyik szerkesztőségbe. Naponta üldögélt Hajdú Győzőnek, az *Igaz Szó* főszerkesztőjének az előszobájában, majd átment Sütő András íróhoz — aki nem volt rokona —, és az *Új Élet* című lapnál várakozott. Ők azt tanácsolták neki, hogy keressen bármilyen állást, aztán majd, ha írószövetségi tag lesz, akkor felveszik a laphoz. A színháznál lett díszlethordozó segédmunkás, román költők verseit fordította, írásait az *Iffjúmunkás*ban és az *Igaz Szóban* közölték. Az *Új Élet*nél úgy akarták segíteni, hogy riportútra küldték, de hamarosan kiderült, hogy „valaki fent” haragszik rá, nem írhatta cikkei alá a saját nevét, írószövetségi tagfelvétele elhúzódott — időközben a megyei pártbizottság hatáskörébe került át az írószövetségi tagok jelölése, és annak ellenére, hogy Sütő István párttag volt, nem javasolták — így egyre kilátástalanabban cipelte a színpadi díszleteket és egyre többet ivott. A költő naponta bement a szerkesztőségekbe, hallgatagon ült egyik székről a másikra és várta, hogy történjen valami. Aztán történt. Belekeveredett egy éjszakai verekedésbe, és bezárták. Ezt megelőzően Sütő András író szükséglakást kerített számára

Marosvásárhely egyik „hírhedt” külvárosában, az Ady Endre negyedben, ahol többnyire csak nappal lehetett járni az utcán, mert éjszaka a „társadalmon kívüli elemek” garázdálkodtak. Fogházi ítéletét — Hajdú Győző közbenjárása — munkahelyen letöltendő büntetésre változtatták, így szabadlábra helyezték, de a színháznál megmondták, hogy a büntetése letöltése után elbocsájtják. Időközben a pártból is kizárták. Bárki világosan láthatta, hogy számára az írószövetségi tagság vagy a szerkesztőségi út lezárult. Ő maga is ráébredt, hogy most már állás után kell néznie — taníthatott volna angolt, magyart, építész is lehetett volna, de mindenhol elutasították. A munkaelosztónál egyetlen állást ajánlottak fel neki: a konzervgyárban ládahordást. Börtönbüntetése miatt színházi segédmunkási fizetésének csak bizonyos százalékát kaphatta, ezért nem fizethette lakásának közköltségeit, megvonták a villany- és gázszolgáltatást. Barátaiktól kapott petróleumlámpa lángjánál melegítette a napi teáját, és amikor otthon volt, bezárkózott, félt, hogy kilakoltatják. Amikor a büntetés ideje lejárt, állásából elbocsátották, és maradt ismét a napi körséta: szerkesztőségek, jó-szó-alamizsna, meg a félelem, hogy sötétedés előtt haza kellett érnie. Aztán egy téli napon megszakadt a körséta. A szerkesztők halálhíréről suttoztak, de kiderült, hogy még mindig nem a vég, még mindig vonszolta létét, ismét börtönben ült. Ezúttal mint „közveszélyes munkakerülő” ítélték el, és kissé megnyugodtak az ismerősök, legalább melegben volt és ételt kapott.

Az újabb büntetés letöltése után megpróbált ismét állás után járni, de ekkor derült ki, hogy minden hivatalos okmánya elkallódott, és a szabaduló cédulán kívül egyetlen papírral tudta igazolni létét, egy szerkesztőségi levéllel, amelyben az állt, hogy „Sütő István tehetséges költő, lapunk külső munkatársa”. Sajnos ez még arra sem jogosította fel, hogy a megszabott „étel-fejadagját” kiválthassa az élelmiszer-üzletben. Úgysem válthatta volna ki, mert pénze sem volt hozzá. Könyveit már rég eladta, verseiért, cikkeiért, csak „tiszteletből” kapott valamit, így folytatódott az alamizsna-körút: szerkesztőségek, barátok, féltestvérek. Nem lehetett tudni, hogy miben reménykedett. Talán nem is reménykedett, csak élt. Élt és várta, hogy történjen valami. Sorkosztra járt ismerőseihez, barátaihoz, s bár soha nem kért semmit, néha megajándékozták egy könyvvel, de tudták, hogy nyomorában, miután elolvasta, el is adta. Így kétszeresen táplálta a betűt. A főszerkesztők kezdtek elzárkózni előle; ha ismerőseinél, kopott ruhájában és az ajándékba kapott táskájával megjelent — a napi alamizsnát, verseit, néhány folyóiratot és önvédelemből egy nagy kést cipelt állandóan magával — riadtan szemlélték az élet peremére szorult embert. Az egyház is megpróbálta támogatni: hittel és élelemmel, ő elfogadott mindent, de túlságosan racionális volt ahhoz, minthogy beletörődött volna egy mindent feloldó transzcendenciába. Világosan látta, hogy életében az egyetlen, mindent beborító és átszövő érzés a kiszolgáltatottság, éhezés, nyomor és félelem. Ezt már nem tudta feloldani a hit, csak elviselhetőbbé tette az emberi szó, a

költészet és az értelem. Tudatos szellemi paradigmaként, elsősorban nem mint erkölcsi, hanem mint emberi sorsok példázataként fordult az Ótestamentum élményvilágához, és egyre inkább úgy érezhette, hogy az ótestamentumi időkben hasonlatos lenne sorsa Dániel szenvedéseéhez, már a közös, korai név-változtatásuk miatt is; de főként azért, mert éppen olyan kiszolgáltatott helyzetben volt Nebukadnezar udvarában a „bölc” Dániel, éppen úgy az értelmével kellett védenie pusztá fizikai létét, mint a külvárosi „sütődaninak”, akinek még annyi szerencséje sem volt, mint a bibliai Dánielnek, hogy erős Istene megóvja a pusztulástól.

(...) A költő halála után megjelent, *én, Dániel* című verskötete Sütő István legmélyebb létélményének az összegzése. Akkor szakadt meg ez az életmű — akárcsak a Szilágyi Domokosé —, amikor határozott gondolatvilága éppen egységes és sajátosan egyedi formát teremtett. Szerencsénkre fennmaradt ennek az utolsó kötetnek a kéziratos példánya is, így összehasonlíthatjuk a szándék és a megvalósulás közötti különbséget.

Az első, ami szembetűnik, hogy — valószínűleg papírtakarékosság miatt — a rövidebb és a hosszabb verseket egymás után, folyamatosan közölték, így nem érvényesül a versek grafikai hatása. A kötet első felének a verseit megszámozta a költő — amint ezt már említettem, célja az volt, hogy az előző kötet verseinek a folytatásaként, de külön, önálló alkotásokként kerüljenek a harmadik kötetbe — és a számok mellé címet is írt. Ebből kiderül, hogy a második vers címe a kéziratban: *százhuszonkettő: ajándék*, a nyomtatott kötetben meg ezt a címet olvashatjuk: *százhuszonkettő: barokk*. Ezek szerint az *ajándék* című vers kimaradt, és a számozáshoz egyszerűen hozzáírták a következő vers címét: *barokk*. Tehát a második verstől kezdve az összes számozott versek címe téves.

A *barokk* című vers 4-5. sora a kéziratban így olvasható: „Az csak ahogyan állasz szent istván / színes domborműve alatt”, a nyomtatásban pedig: „Az csak ahogyan állasz / a színes dombormű alatt”. Talán nem volt mindegy a költőnek, hogy kinek a színes domborműve alatt „ítélték barokkra”, hiszen mégegyszer visszatér ez a kisbetűssé váló név a 16. sorban: „kiüt a falfreskótörténelem a dombon a barokk ítéleten / a kiugró pofacsonton a barokk szentistván-istenen”. A nyomtatott szövegben meg ez olvasható: „a kiugró pofacsonton a barokk domborműveken”. A vers átírói valószínűleg úgy vélték, hogy a modern versnek jót tesz egy kis érthetlenség, következtelenség, ezért jelennek meg a *domborművek* többszámban, míg a vers elején egyes számban van, sőt a továbbiakban megint egyes számban folytatódik: „ide idéznék ebben a versbe / vissza a király lábához.” Nem lehet ugye tudni, hogy milyen királyról van szó.

Sütő István verseiben a személyekhez, megtörtént eseményekhez kapcsolódó képzelet és fikció világa elválaszthatatlan egységes képet sugall, de a nevek mindig valóban létező személyekre utalnak. Az egyes versek elé írt,

névre szóló ajánlásai rendszerint valamilyen életrajzi eseményhez, néha irodalmi, vagy szerkesztőségi vitához kapcsolódnak. Ezért sajnálatos, hogy a harmadik kötetéből — nem lehet pontosan megállapítani, hogy milyen kritériumok alapján — egy-egy ajánlást elhagytak a kinyomtatott versek éléről. *Az ae földi sebei* című versét Baász Imre képzőművésznek ajánlotta a kéziratban, hogy jelezze a művész hasonló című munkájával közös élményvilágát; a *Dániel játékai*-t Markó Béla költőnek, az *én, Dániel*-t meg Füst Milán emlékének szentelte. Dr Köteles Erzsébet — aki a költőt hosszú ideig a kórházban ápolta — neve is hiányzik *A folyó erdeje* című vers fölül. A *Barátom elképzelt lovasszobra* című versét második kötete szerkesztőjének, Egyed Péternek ajánlotta a kéziratban, ebbe a versbe még egy érdekes „sajtóhiba” is becsúszott: a kis betűvel írt „buba” leánynevet „húga”-ként olvashatjuk a nyomtatásban (vajon ki lehetett az a Buba?). Ugyancsak hiányoznak az *Éhség*, a *Rend a lelke*, az *Akikben semmi fogatkozás nincsen*, *Dániel három zsoltára*, valamint a *Bábel királya* című versek, sőt kimaradt a *Los desastres da la guerra* középső négy sora is. (...)

(ÉLETÜNK)

Sütő István: százhuszonhárom: barokk

a kilyéni templom előtt engem barokkra ítélték
nem az idő ahogy áttűnik emléken és jóslaton
nem az idő a kilyéni templom előtt nem az idő
tűnő fejmozdulata Az csak ahogyan állasz szent istván
színes domborműve alatt nem nem az idő hanem
az arcod mely minden névre válaszol ARCOD BÁRKIT
SZÓLÍTOK VÁLASZOL a király körül a márványtéglák
koccanó válasza ahogy elhal engem barokkra ítélték
nekem az idő az arc a kilyéni templom előtt ahogy
megszünni akar és mégsem akaró mögötte omlik a templom
ott sohasem voltál és mégis arcod mögött pusztul a templom
EMLÉKEN ÁTDÖFÖTT INDULAT AZ EMLÉKEZÉS
lúktet pulzál az arcod a templommal együtt valahol
málik a vakolat
kiüt a falfreskó-történelem a dombon a barokk ítéleten
a kiugró pofacsonton a barokk szentistván-istenen
a lúktető arc-porondon a bezűzött idomár járomcsonton
a lovatlan éhségízű gondon a nem tudom mivé lesz porontyon
a máló falfreskó-nyelveken
NE CSALJ arcod fénye milyen színűvé öregedhet
én látom-e majd ha látnám ide idéznék ebbe a versbe
vissza a király lábához egy pillanatra A pillanatra
a múlt egy nő arcába költözött
megöllek én ha ilyen a béke kényszerülsz lenni
a más cseléde ugatni csahos szuka embertelen gondokat
földből feljövök keresem ráncatlan torkodat
minden megcsalt költő összefog értem az emberiség
nem nem az idő kihuny arcod elmúlok szomorú önmagad
nem az idő szavakon átdöfött indulat

(A KÖLTŐ HAGYATÉKÁBÓL)

Boér Géza: a vers ideje

majd prózát írunk
megtagadjuk a metaforákat
fákat rajzolunk ide
tárt karú reményeket

milyenek a széttört mikrofonok
kérdézi vágyak csontváza —
a mégis-metafora

menekülés nincs
kincsem-kötőjel-bogaram
szavakat némaság-kötélre
!!!

felkiáltójelek töreit
döfni a semmibe
be- be-
beszerezzük mindennapi idegbajunk
hideg ujjakkal simogat
a reménytelenség

ezt még csak ezt kibírjuk
magunkat kinyírjuk
nem-prózánkat
versünket írjuk
megkereszteljük a ragrímeket
sír apánk
őszülő égen
vészalakban száll a mentség
csendbolt alatt tájüres döbbenet

(A KÖLTŐ HAGYATÉKÁBÓL)

Mózes Attila: Egy történet vége

Kondor nem vett mély lélegzetet, nem nedvesítette meg ajkát, nem hunyta le „egy pillanatra” a szemét: olyan nyugodtan nyomta meg a csengőt, amilyen nyugodtságot csupán a szenvtelenség kölcsönözhet az embernek. Elég sokáig kellett várnia, míg valami furcsán csörgő hangot hallott a lakásból. Sosem látott még csörgőkígyót, de ez a hang *pont olyan volt*. Hosszasan, elhalóan csörgött bent a kígyó, s mire az utolsó csörrenések is elültek, megnyílt az ajtó, és az arasznyi nyílásban megcsillant a biztonsági lánc. Aztán az asszony kiakasztotta a láncot, és embernyi szélesre tárta az ajtót. Kondor azon sem csodálkozott, hogy az asszony csöppet sem csodálkozik. Valahogy olyan természetes volt minden, mintha a szomszédból tért volna vissza.

Talán egyetlen négyzetméternyi zárt helyen álltak egymással szemben, a sötétben csak annyit lehetett kivenni, hogy az asszony mögött valami színes háttér fénylik tompán.

— Megjöttél — állapította meg a nő, aztán megfordult és eltűnt a háttérben, s abban a pillanatban ismét fölhangzott a kintről hallott csörgőkígyó hangja. A sűrűn fölaggatott zsinórokra fűzött üveg- és műanyagrudacsok meg gyöngyök erre-arra himbálóztak, összekoccantak, kavarogtak, mintha csak egy fal hullámszála, amelyiken nem sokkal ezelőtt lépett át a nő. Az egyre halkuló csörgés betöltötte a kicsiny lakást.

— Megjöttem — mondta Kondor, aztán feszélyezetten lépte át a sűrű csörgőfüggönyt, mintha valami ismeretlen állat támadásától tartana. Az asszony ott állt a félhomályos szobában, s vékony ajakkal mosolygott. Mit sem változott az évek során: kicsi volt, finomcsontú, törékeny és kislányos arcú. Aztán fölengedte a redőnyt, s csak akkor látszottak meg azok az évek: szeme sarkából sugarasan futottak szét a ráncok, vékony nyakán is gyűrődések, nagy szeme alatt petyhüdt a bőr. Félhomály kellett már ennek a nőnek. Földig érő, simuló pongyolájában olyan volt, mint egy csupán fejből és a mozgató kezét takaró drapériából álló közönséges bábu. Valahogy úgy is billegette a fejét, apró, suta mozdulatokkal tárta szét két kezét. Úgy ült le, mintha csak derékban bicsaklott volna meg. Pengevékony volt, csukódott, mint a bicska.

— Ül le — mutatott Kondornak egy ugyanolyan alacsony zsámolyt, amilyenén ő is ült. A kicsiny szobában minden alacsony volt, szinte már a földre lapult. Kondor állva maradt.

— Mért nem ülsz le?

— Mért nem ülök le — ismételte Kondor gépiesen, s a szobácskát mustrálgatta. Észrevette az egyik falon azt a két, életnagyságú, plakátpapírra készített fényképet. A nő volt, csípőig leeresztett hosszú szőke hajjal, jóval fiatalabban, valami áttetsző öltözékben, amelyet mintha hátulról átvilágítottak volna. Lehet,

valóban át is világították, attól lett olyan sejtelmes a kép, olyan izgató a fényképen az a nő. A másik fotó az előbbinek a negatívja.

Az asszony hatalmas kontyú feje most arrafelé billent. Észrevette, hogy a kép tetszik Kondornak.

— Tetszik — bólintott. — Ül le.

Kondor leült, aztán nem kajánul, még csak nem is érdeklődéssel mondta:

— Nem sikoltoztál, amikor megláttál.

— Nem.

— Még csak meg se ijedtél. Csak meg se lepődtél. Semmi.

— Miért? — mondta fanyar-vékony, szinte mozdulatlan ajakkal az asszony. — Vagy talán azt szeretted volna?

— Nem. Nem szerettem volna. Csak úgy gondoltam...

— S ha sikítok, az jobban esett volna? — billentette meg fejét a nő.

— Talán.

— Mert akkor lecsillapítottál volna. Duruzsoltál volna meg minden. Meg magyaráztál volna...

— Megmagyaráztam volna — dünnyögte a férfi.

— De így, hogy semmi...

— Így... valóban... semmi...

— Ne haragudj — mondta az asszony. — Nem tudok sikítani. Még félni sem.

— Nem baj — legyintett a férfi.

Itt elakadt a beszélgetés. Az asszony hosszú pongyolájában szinte kígyózva állt fel, aztán megsörrent a lakásban az a millió mütyürből álló fenyegetés.

— Főzök egy kávét — szólt vissza, s Kondor el sem tudta képzelni, hová tűnhetett el ebben a piciny helyiségben, de amint egyedül maradt, megérezte a szagot: agyonzsúfolt szobák elhanyagolt sarkaiból árad az ilyen szag. Az ápolatlanság szaga, van benne valami a magányos nők hervadó bőrének illatából, meg a kevésbé hozzáférhető zugok kezdődő penészszagából. Persze távolról sem olyan elviselhetetlen, mint az a szag ott bent, amelyikre még igen jól emlékszik.

— Mikor jöttél ki? — tért vissza csörgés közepette a nő.

— Mikor... fél éve.

— Rossz volt? Nehéz volt? — kérdezte minden érdeklődés nélkül az asszony.

— Nem tudom — motyogott Kondor. — Olyan... volt.

— Kérdezzek még? — kérdezte az asszony.

— Ahogy akarod.

— Jó. De te ne kérdezz tőlem.

— Jó. Ki fényképezte? — bökött Kondor a két-egy fotó felé.

— Egy fényképész. Már nagyon régen. Közvetlenül azután.

— Azután ilyen barátai voltak?

— Ilyenek. Mindenfélék. Még nem voltam ilyen elnyűtt, ilyen örökké fáradt és ráncos. Ilyen.

Kondor kinyújtotta jobb kezét, körbetapogatta a nő szeme alját, aztán két ujjal lehúzta a táskás bőrt.

— Vérszegény vagy — állapította meg.

— De nem attól — mondta minden nyomaték nélkül az asszony.

— Nem attól. Az már elmúlt.

— El. Akarod látni?

— Nem — felelte Kondor. Hangjában nem volt tiltakozás vagy riadtság.

Az asszony tűnődött egy darabig, aztán elszántan szólalt meg:

— Azt hiszem, mégis látnod kell.

Nem sietős, nem is színpadias mozdulattal fejtette le a derékban egy szál zsinórral összefogott pongyolát a válláról, lemeztelenítette magát csípőig. Semmi nem volt a pongyola alatt, csak a valami holt anyagot idéző sárgás-fehér bőre. Kondor először a pici, az időnek magát megadni készülő mellet pillantotta meg, majd az asszony kissé elfordította felsőtestét, s akkor már látta azt a négy-öt centi hosszú heget is; fehérebb volt, mint körülötte a bőr színe. Rá sem ismert.

Mintegy véletlenül csúszott ki a száján:

— Kontár munka volt.

— Ha úgy vesszük, nem is olyan kontár. Elég sokat bajlódtak velem a kórházban. Bár, ha most így visszagondolok az egészre, sokszor úgy érzem, valóban kontár munka volt. Hiába na! Kezdő voltál.

A kávé illata is kígyócsörgés közepette ért el hozzá, de nem ellensúlyozta azt a keverék szagot. Az asszony már összevonta mellén a pongyolát, leült, s maga alá húzta hosszú lábát. Néha öntudatlanul, megszokásból simított végig testén, a mellétől a térdéig, lassú mozdulattal, mintha régmúlt simogatás emlékét akarná elővarázsolni, minél tovább nyújtva az emlékezést e meddő simogatással. Mindketten az átvilágított köntösű, csípőig lebontott hajú alakot nézték.

— Azóta sem vágattad le — mondta a férfi.

— Akkor még nem tekertem kontyba.

— De igen. Akkor is kontyban volt, de rögtön lebomlott, ahogy hozzányúltam. Abban a pillanatban mintha valami végiggördült volna rajtad. Végig...

—M ost is csupán arra jó, hogy valaki az öklére csavarja. Néha, amikor reggel fésülködöm, megmarkolom, s nézem, milyen is az, amikor egy ilyen hosszú hajzat ököltre csavarodik. Néha egészen a fejbőrömig feltekerem az öklömre, de sokáig nem megy, mert fáj.

— És olyankor emlékezel.

— Olyankor... nem tudom... Csak nézem magam a tükörben, s arra gondolok, hogy kontár munka volt. Aztán meg arra, hogy régen volt. Aztán arra, hogy ezek a ráncok itt a halántékomon harmonikáznak, s már csak majdnem a hajam tövében simulnak el, meg arra is, hogy kinevettem anyámat, amikor arra emlékezett, hogy ő volt a környék legszebb „hajadona”.

— Szóval most éppen egyedül vagy.

— Mi tagadás. Mostanában olyan sokszor vagyok most éppen. Ezért nem szeretném, ha kérdezősködnél. Ezért nem felelnék a kérdésedre.

— Az a jó, hogy semmin nem csodálkozol, semmin nem lepódsz meg. Mintha ott bent tanultad volna.

— Valahogy úgy. Itt bent.

— Nem volt más kiút?

— Nem volt más kiút?... Mondd, ha te előlről kezdenéd az egészet, akkor hogyan csinálnád? Tudom, ilyenkor nem könnyű őszintének lenni... Még egyszer ugyanazt tennéd?

— Nem tudom. Azt hiszem, talán... igen.

— Csak nem olyan kontár módon?

— Lehet. Nem olyan kontár módon.

Az asszony töprengett egy kicsit. Látszott rajta, hogy mindent ért, sőt megért.

— Jó neked — suttogta aztán kevés irigységgel. — Úgy tűnik, te mindennek ellenére nem vagy még elveszett ember.

— És te?

— Én? Én reggel néha megnézem azt ott az oldalamon, s úgy érzem, mintha azzal együtt születtem volna. Sehol nem fáj. Nem is nézem meg mindennap, mert nem jut eszembe. Csak ha véletlenül odatéved a kezem mosakodás közben, meglátom a tükörben, ilyesmi. Aztán napokig semmi. De a mellemet, azt mindennap megvizsgálom. Meg a nyakam. A bőröm. Látod, mostanában ez fáj. És arra gondolok, hogy én voltam a legszebb lány a környéken. És nem jön, hogy megmosolyogjam anyámat. Ha társaságom akad, akkor meg félek mosolyogni, legújabbán még beszélni is. A múltkor megfigyeltem, hogy ha merev az arcom, akkor néhány évvel fiatalabbnak látszom. Azóta, ha fenségesen merev szépasszonyokat látok, tudom, hogy érzik az öregedést és félnek tőle. Sajnálom őket... Aztán meg délután bejövök a lakásba. Csörög utánam ez a függöny. Reggel elmegegyek, csörög utánam. De nem tudom leszedni, olyan régen itt van már. Valamire emlékeztem, csak azt nem tudom már, mire. És ezt a két képet sem, pedig ezek is olyan kellemetlenül emlékeztetnek. Neked jó. Ugye, mondtam már, hogy nem vagy elveszett ember?

— Nem. Talán nem.

— És mit akarsz most csinálni?

— Egyelőre még dolgozom egy kicsit, aztán kígyókat szeretnék tenyészteni. Keresztes viperát, fekete viperát, homoki viperát, meg ilyeneket. Nem is tudom... Csak azt tudom, hogy csörgőkígyót is szeretnék. Igazi csörgőkígyót.

— Erre csak most jöttél rá, amióta itt vagy.

— Igen. Valódi csörgőkígyóra lenne szükségem. Látni szeretném, amint támadás előtt ágaskodik, nem csak hallani a csörgését, mindenholnan. Látható csörgőkígyókat akarok magam körül.

— Értem — szólt az asszony. — Félsz. Mondtam, nem vagy elveszett ember. Ennek még örülni is tudnék...

— Örülni? — csodálkozott el Kondor.

— Lehet, hogy igen. Akarsz valamit inni erre? Van egy kicsi... nem is tudom, mim.

A kígyó újra megcsörrent a szobában, aztán még egyszer. Az asszony üveggel és poharakkal tért vissza, s Kondor elé tette. Az üveg nyakán spirálvonalban valami bogár mászott fölfelé. Ismerős volt. Az asszony unott mozdulattal csavarta le a kupakot, miközben elmázolta az üveg nyakán a bogarat. Mintha észre sem vette volna. Beleszagolt az üvegbe.

— Rum — mondta. — Kubai rum. Csak ez van.

— Nincs mit finnyáskodni — mondta Kondor, s most így is hitte. A szesz illata elvegyült a többi szaggal, majd egyre erősödött, amint az ital a poharakba csordult. Koccintottak.

— Eljöjtek még? — kérdezte Kondor, s nem is várt választ. — Olyan jól elbeszélgettünk, mint még soha.

— Ha akarsz. Ha már először olyan rosszul sikerült...

— Eljövök még — mondta meggyőződéssel a férfi. — Csak azt a csörgő micsodát szereld le a benyílóról.

— Azt nem lehet — felelte ugyanolyan meggyőződéssel az asszony. — Nem tudnék hazajönni. És mindig meg kell csörgetned, valahányszor te is bejössz ide.

— Mikor váltál el tőlem?

— Még a lábadozásom ideje alatt. Akkor ez még fontos volt.

— És most?

— Most még ez sem lenne fontos...

Kondor később elkészülődött. Amikor átlépett a csörgő falon, önkéntelenül is összeborzadt. Az asszony nem kísérte ki, s Kondor így nem láthatta, milyen alakot ölt ott, a fal túlsó oldalán. De az elhaló csörgést még a folyosón is maga mögött hallhatta.

Odabent az asszony hirtelen lefejtette magáról a hosszú pongyolát, s a talpas tükör elé állt. Sokáig nézte csupasz testét. Olyan vékony, olyan rémítően vékony volt, hogy nem tudta, miért, de vértelen ajka vonagló mosolyba torzult.

(FÜSTKOROM)

Markó Béla: M. K. kísérletei

M. K. íródeák (vagy valami ilyesmi) Z.-ből
R. nagyúr (fejedelem) udvarában (entourage)
kitalált (elképzelt) valakit (korabeli
mintákat felhasználva) és leveleket írt (fogalmazott)
kitalált nénjéhez (édes nénjéhez)
és szeretett volna (nem akart) hazatérni
jobb volt így (sokkal rosszabb) édes nénjével
társalogni (írni neki)
és kockáztatta
(vagy éppen ezt akarta) hogy valahol messze
(nem messze onnan) kitalált nénje lassan-lassan
(sohasem) megcsúnyul (megvénül) beteg lesz
(meghal) és nem biztos hogy lett volna ereje
(mert volna-e) még egy személyt (édes nénjét)
kitalálni és megszeretni (megszokni) elmondani
(megírni) neki is mindent (csak ami
fontos)
és közben idegen cserjék (más hidegségű
növények) között csúszkálni (térdelni) s esetlen
lelkesezéssel ébresztgetni (megsemmisíteni) valamit
ami nincsen (nincs itt)
majd újra meg újra
(állandóan) édes nénjének írni leveleket

édes nénénknek írni (fogalmazni) leveleket aki nincs
nem A.-nak nem B.-nek nem C.-nek és nem
Z.-be (E.-be) nem oda ahonnan eltávoztál
(most is ott vagy) nem annak akit szeretsz (megvetsz)
hanem édes nénénknek akit kitaláltál mert
tudod (reméled) hogy csak veled (általad) változik
s nem hagy cserben (nem felejt el) de hát nem lehet
ő sem zsinegen rángatott (magatehetetlen) bábu
mit teszel (írsz) ha majd egyszer (sohasem)
válaszol neked (kérdesz) és nem térhetsz vissza
képzletedbe (emlékeidbe) mert vénen és csúnyán
(beteg) édes nénénk megérkezik (beállít) R.-be?

(ECHINOX)

Szócs Géza: Ady Bustyánál*

1979 novemberében Ady Endre sírjából fölkel. Azt mondja Bustya Bandinak: Druszám! elolvasnám, amit hatvan év alatt írtak rólam. Verset, tanulmányt, nekrológot, életrajzot, ami csak van, mindent. Mit szólsz?

Bustya a könyvtár polcai közt, létrán föl-le, öllel hordja a garamda könyvet, folyóiratot. Ott áll mind halomban, megtölt egy szobát.

Ady abszintot iszik, bal oldalán fogy, jobb felől nő a papírhegy. Egyedül olvas a szobában, egyszer-egyszer áthallatszik: HA-HA-HA-HA. Mormolást, dűnnyögést is hallani; káromkodást? Káromkodást nem, csapkodást sem.

Az ablaknál áll, nézi a Szamos-hidat. Ezen a részen találkoznak egymással a Horea, Dacia, General Drăgălina, Emil Racovița, George Barițiu utcák és a Mihai Viteazul tér. Kint havat fúj a szél. Mindez szépen, tisztán látszik az ablakból.

— Kedves ez a Krúdy — mondja távozóban. — Ez tetszett. Németh László is. Nagy László is.

Az ajtóból visszafordul, szórakozottan:

— Márffy Ödön, Márffy Ödön? Megnéznék tőle néhány képet. Vajon lehetséges volna ez?

1989 novemberében Ady megint elmegy Bustyához. Az ablaknál áll, nézi a Szamos-hidat. Ezen a részen találkoznak a...

1999 novemberében Ady Endre...

* Kimaradt a költő *Párbaj* c. kötetéből (Kolozsvár, 1979)

(AZ UNIFORMIS LÁTOGATÁSA)

A verset a már kinyomtatott kötetből példányonként (!) kivágták, s egy külön oldalra nyomtatott más verset ragasztottak be a helyére, ugyancsak példányonként!

Zudor János: Az ember és a madár

hommage a Brăncuși

1.

- Te tudsz repülni? — kérdezte a madár.
- Tudok — válaszolta az ember.
- S te hogy repülsz?
- Így — válaszolta az ember, s tovább faragta a szobrot.
- Érdekes — csodálkozott a madár, s elrepült.

2.

- Másnap már beljebb merészkedett a kis szobába.
- A te eged is kék? — kérdezte az embert.
 - Az én egem nem kék csak végtelen.
 - A végtelen színe kék?
 - A végtelennek nincs színe. A végtelen végtelen színű — mondta az ember.
- A szobor helyeslően hallgatott a keze alatt.

3.

- A madár egyenesen az asztalra repült.
- „Ez a szobor rám hasonlít” — döbbsent rá.
 - Az ember megfogta, és gyöngéden beletette a szoborba.
 - „Ez a szobor én vagyok” — döbbsent rá a madár.

4.

- Te tudsz repülni? — kérdezte az ember.
- Tudok — válaszolta a madár.
- Így? — kérdezte az ember.
- Így — mondta a madár és tovább állt a talapzaton.
- Érdekes — mondta az ember, és elrepült.

(PYGMALION MONOLÓGJA)

Kőrössi P. József: a cirkuszIGAZGATÓ nem jár cirkuszba

1. Jónás

a cirkuszIGAZGATÓ nem jár cirkuszba
a cirkuszIGAZGATÓ a cirkusz mellé jár
a cirkuszIGAZGATÓ a templomba jár
a cirkuszIGAZGATÓ biztonsági hálót rendel
a szószéken végzendő trapézmutatványai alá

a szónok nem jár templomba
a szónok a templom mellé jár
a szónok cirkuszba jár

a szónok biztonsági hálót rendel
a trapézon bemutatandó szóközi mutatványai alá

a cirkuszIGAZGATÓ és a szónok
kötélhágcsót vásárol és
a porondon tapsorkánban kitörő
nézősereg szeme láttára a mennybe száll

a cirkuszIGAZGATÓ és a szónok találkozik Istennel
ki vagy te? — kérdi Isten a cirkuszIGAZGATÓ-t
én vagyok a szónok — válaszolja Istennek a
cirkuszIGAZGATÓ
és te ki vagy? — fordul Isten ezúttal a szónokhoz
én vagyok a cirkuszIGAZGATÓ — válaszolja a szónok
s mi ketten együtt vagyunk Isten —
mondja kórusban a cirkuszIGAZGATÓ és a szónok Istennek
hogyan lehet az — álmélkodik el Isten
hát akkor ki vagyok én — kérdi s szól Jónásnak
menjen az emberek közé s nézzen a dolgok után:
hogyan lehet az hogy a cirkuszIGAZGATÓ szónok
és a szónok cirkuszIGAZGATÓ s ők ketten együtt Isten
kit illet akkor a státusszimbólum? — kérdi Jónást az Úr —
menj s tudd meg fiam

s mivel Jónás akkor éppen jól érezte magát az Úr

paradicsomos kényelmében s az angyalok között
maga elé hívatta hasonmásait egyszersmind tanítványait
— egy cirkuszIGAZGATÓ-szónokot
és egy szónok-cirkuszIGAZGATÓ-t
és mondta nekik:
menjetek s haladéktalanul nézzetek a dolgok mikéntje után:
hogyan lehetséges az hogy a cirkuszIGAZGATÓ szónok
s a szónok cirkuszIGAZGATÓ s ők ketten együtt Isten?
menjetek — módosította Jónás az Úr utasításait
az ő hasonmásai egyszersmind tanítványai előtt —
kutakodjatok és tudakodjatok mert
csak ezáltal lesz mindentudó az Úr

2. A háló nélküli trapézmutatvány

Első kérdés: mi a cirkusz?

Első válasz: ideológiailag két, egymással homlokegyenest szembenálló, de azonos összetételű közösség megszervezett találkozója egy olyan sátor alatt, gyűlésteremben, illetve abban a stúdióteremben, amelyiket bármelyik pillanatban a gyülekező társaságra bonthatnak. Az egyik közösség összetétele: artisták, idomított idomárok, cirkusz IGAZGATÓ-k, szónokok és — rosszabb esetben — kiváló, valamint kevésbé kiváló költők. A másik közösség — a közönség — összetétele: ugyanaz. A közönség passzív szemlélője mindannak, ami a porondon történik, s ezért legrosszabb esetben pénzével fizet (értsd: megvásárolja a mutatványokat). Az artisták közössége olykor élete kockáztatásával is fizet a közönségnek azért, hogy az továbbra is passzív szemlélője maradhasson mindannak, ami a porondon történik.

Második kérdés: miből áll egy cirkuszi előadás?

Második válasz: mutatványokból

(de a jó — értsd: tökéletes, érdekes, igazságos, színvonalas stb. — cirkuszi előadás miből áll?)

Kézenfekvő lenne a válasz: a jó — értsd : tökéletes, érdekes, izgalmas, színvonalas stb. — cirkuszi előadás, jó — értsd tökéletes: érdekes, izgalmas, színvonalas stb. — mutatványokból áll. De!, ha **csak** jó — értsd: tökéletes, érdekes, izgalmas, színvonalas stb. — mutatványokat várunk egy jó cirkusztól, keveset kapunk. A jó cirkusz látványos mutatványokból **is** áll. Viszont, amikor egy cirkusz látványosságra **is** törekszik, gyakran megfélemezik jó, tehát tökéletes, érdekes, izgalmas, színvonalas látványt nyújtani. Az ilyen látványlátványra törekvő szuperprodukciók csak mutatványos látványok maradnak mindaddig, amíg az attrakciókból a közönség kimarad.

A sikeres cirkuszi előadás tehát nem annyira az artistáktól, mint a közönség teljesítményétől függ. Eredményes cirkuszi tevékenység első és alapvető feltétele a jó, bátor, tehát mindenre érzékenyen reagáló közönség. A közönségnek legyen bátorsága a nézőtérről a porondra lépni.)

Harmadik kérdés: ki és mi a cirkuszIGAZGATÓ?

Harmadik válasz:

a.) frakkos úriember, aki az előadás fináléjában meghajol közönsége és artista-tanítványai előtt.

b.) lóidomár, aki szelíd lovakat idomít, meglovagol, megtáncoltat és kockacukorral etet, elvégzi mindazt, ami a legveszélytelenebb.

c.) bohóc — akinek gyakran csak azért legnagyobb a sikere, mert kiröhögte magát s mutatványait azzal a közönséggel, amelyiket — passzivitásra ösztönözve — a legtöbb esetben közönséges trükkökkel szemérmetlenül átver.

d.) a cirkuszIGAZGATÓ minden esetben a legtehetségtelegebb bohóc.

Negyedik kérdés: milyen emberekből tevődik össze egy cirkusz közönsége?

Negyedik válasz: mint minden látványosság nézőközönsége (például: köztéri akasztás), kíváncsi, szenzációra éhes, mindenben — különösen a köztéri akasztásban — szakértőnek mutatkozó polgártársakból, valamint az artisták családtagjaiból, ismerősökből, barátokból. Csupa olyan emberekből, akik nem minden esetben nyilvánítanak a kegyetlenségig őszinte véleményt.

Ötödik kérdés: pontosabban: kik járnak cirkuszba?

Ötödik válasz: ugyanazok, akik egy városégést is ünneplőben szeretnének végigszemlélni. (Névsorolvasásra sem időnk, sem terünk. A külön erre a célra kiállított dossziék sem állnak — egyelőre — rendelkezésünkre.)

Egy cirkuszJEGYért gyakran sorba is kell állni...

Igen, vannak, akik sorba is állnak egy cirkuszJEGYért.

Hatodik kérdés: hogyan toborozza közönségét a cirkuszIGAZGATÓ?

Hatodik válasz: családjával, ismerőseivel, barátaival együtt maga is cirkuszba, olykor a cirkusz mellé jár.

Hetedik kérdés: saját mutatványait, saját meghajlásait is végignézi egy cirkuszIGAZGATÓ?

Hetedik válasz: sőt, tapsol saját mutatványai előtt és után. Megtapsolja saját mutatványait, illetve ujjongva körbetáncolja azokat, és tapsol, amikor meghajol passzív, de sikerrel félrevezetett közönsége, valamint saját maga előtt.

Nyolcadik kérdés: mi történik, amikor egy cirkuszIGAZGATÓ cigányKEREKEK-et cipel? Cipelhet egy cirkuszIGAZGATÓ cigányKEREKEK-et?

Nyolcadik válasz: Ez lenne legfontosabb, a közönség megnevelésére törekvő legfontosabb feladata. CigányKEREKEK-et kellene cipelnie a karaván után.

Kilencedik kérdés: ebben az esetben nem hajolhatna meg a fináléban?

Kilencedik válasz: meghajolna a cigányKERÉK, meghajolnának a cigányKEREKEK.

Tizedik, utolsó kérdés: mi érdekli a cirkuszIGAZGATÓ közönségét? A cigányKEREKEK, a cirkuszIGAZGATÓ vagy a cirkuszIGAZGATÓ személyétől független látvány?

Tizedik, utolsó válasz: a cirkuszIGAZGATÓ közönségét egyik sem. A cirkuszIGAZGATÓ közönsége jelen van minden előadáson, mert különböző trükkökkel és olyan ígéretekkel, hogy ő is részt vehet a cselekvésekben, becsalogatták. Mások azért járnak a sátorba rendszeresen, mert azt remélik, hogy akkor és ott (akkor és ott) nem eshet bántódásuk. Semmi sem érdekli a sátor alatt összegyűjtött sereget, de szívesen venné, ha látna egy kis háló nélküli trapézmutatványt. Az azonban, hogy miért éppen háló nélküli az a trapézmutatvány, nemigen foglalkoztatná. Mint ahogyan az sem foglalkoztatja, hogy az igazi háló nélküli trapézmutatvány az, amikor mutatvány közben, az artisták szeme láttára szerelik le a hálót a mutatvány alól.

3. Jónás tettenérésének folyamata — analitikus részvétnyilvánítás.

Mint korábban láttuk, Jónás rá se bagózik, módosít az Úr utasításain. Nem teljesíti. Sőt: hasonmásait, egyszersmind tanítványait: a cirkuszIGAZGATÓ-szónokot, valamint a szónok-cirkusz-IGAZGATÓ-t küldi maga helyett a Városba. De az Úr sem gyötri sokáig magát ebben az ügyben. Ekkor már bőven akad tennivaló a ház körül, s valljuk meg: ekkor még bízunk is Jónásban. Eszébe sem jut, hogy akadhat még saját személyén kívül kényelmes, lusta teremtvény, aki, mellesleg, küldetésétől sincs túlságosan elragadtatva.

Jónás ellenőriztetésének gondolata fel sem merül adminisztrációs gondoktól eláztatott elméjében. A fülek s szemek, valamint az orrok továbbra is a mennybéli trón körül törleszkednek, sűrögnek-forognak, lábatlankodásaikra sem figyel még fel az Úr. Bár lenne miért, Jónás most nem félne a tengertől. Ezúttal a hajófenékre sem kellene már elrejtőznie, ha mondjuk egy kisebb kalandra: dunai vagy tengeri hajókirándulásra szánná el magát. Zavartalanul, biztonságban sétálhatna, ha úgy tartaná kedve, a fedélzeten.

Imádkoznia, helyesebben: nem-imádkoznia sem kellene. Minden félelem nélkül bámulhatna a távolodó kikötők felé. Senki sem háborgatná, sőt az is hihető, hogy egy, a hajón vakációzó hölgy-társaságot elszórakoztathatna, ha éppenséggel kedve szottyanna rá. Nem küldhet most vihart az Úr. Világmegváltó, világrestauráló gondjaiban arról éppenséggel megfeledkezett.

A cettől sem kell tartania Jónásnak. Jelen körülményeink között aligha találkozhatna vele. De ha találkozónának is, ugyancsak jelen körülményeink, valamint Jónás tagadhatatlan önbizalmának, magabiztosságának ismeretében

bízást állíthatjuk, hogy ő, maga Jónás nyelné el — valószínűleg keresztbe — a bibliai nagy halat.

Jónás tehát kényelmesen üldögélhet tovább az Úr pitvarában. Messze-menőkig élvezheti az Úr kiválasztottainak kijáró kiváltságokat, élvezheti az Úr kiválasztottainak a törvények által is biztosított kényeztetést. Eltöprenghet továbbá az öntudat, a hivatástudat, a hivatásszeretet és a küldetés fogalmi fölött. Saját arcára formálhatja hasonmásait és újabb tanítványokat toborozhat, kioktatva őket mindazon módszerek titkai felől, amelyekkel az Úr kegyeibe könnyűszerrel beférkőzhetnek, s kis szerencséivel, valamint a kulisszák mögötti manipulációkban való jártasság, a látszatcselekvések álcázására való hajlam igazolása után, úgyszólván az Isten lábát, nagyobb tehetséggel és szerencséivel esetleg lábait is megfoghatják.

Jónás tehát ez időben vígan éli a maga kis haszontalannak alig, parazitának pedig semmiképpen sem nevezhető világát. Pihen, a cirkuszIGAZGATÓ-szónokra és a szónok-cirkuszIGAZGATÓ-ra várva, akik nem érkeznek...

És Jónáson lassan-lassan a félelem uralkodik. Dehogy gondol ekkor már dunai vagy tengeri hajókirándulásra. Dehogyan kívánna már találkozni a cettel. Egy feltételezett találkozás esetén — a hideg verejték veri ki Jónást, ha csak rágondol is — sem nyelné el a nagy halat még hosszában sem, nemhogy keresztben. Imára is szívesen hajtaná már a fejét, ha az imádkozás szertartásait valamikor megtanították volna neki...

Jónás ez idő szerint vár... és... fél.

Az Úr rövidesen számon kérheti. Mit mondhat neki?

Az Úr lehetséges kérdéseit fontolgatja most Jónás. Keresi a lehetséges válaszokat. Elhanyagolja az ő frissen nevelt hasonmásait és tanítványait. Jónás most fél. Töpreng. Vacog félelmében. Agyon azért mégsem gyötri magát.

Hiába várt, hiába félt: az ő követői nem érkeztek meg... Mi történhetett ugyanis?...

A cirkuszIGAZGATÓ útja a városban egyenesen a templomba s ott is egyenest a szószékre vezetett, a szónoké pedig — mi sem természetesebb ennél — a cirkuszba. A cirkuszIGAZGATÓ a szószéken nyomban a maga után cipeltetett cigányKEREKEK faggatásába kezdett, dicsérte saját kérdéseit, tapssal dicsőítette, köszönte meg és hangsúlyozta ki saját kérdéseire adott saját válaszainak fontosságát.

Nem számolt, nem számolhatott azzal, hogy felelőtlen mennybemenetele, s legalább ennyire felelőtlen, gondtalan mennybéli tartózkodása-semmittevése a gyülekezetet türelmetlenné tette. Réges-rég megunták a cigányKEREKEK öncélú faggatását.

A szónok — ugyanígy — létünk s nem-létünk kérdéseire keresett választ a cirkusz közönsége előtt. Az eredmény egyértelmű és érthető: a cirkusz-IGAZGATÓt nyerstojjással, rothadt melegágyi paradicsommal, füttykoncert kíséretében üldözték el. A hangulatvilágítást mindehhez a cigányKEREKEKből

mindenkorinál magasabbra rakott máglyák szolgáltatták. A szónoknak sem adatott meg, hogy a fináléban a rokonok, barátok, ismerősök előtt a földig hajoljon: még tizedik kérdése előtt a szelíd lovakkal szaggattatta szét az artistákból és közönségből szövetkezett elégedetlenkedők tábora. A sátrakat felégették. A cirkuszIGAZGATÓ keresésére indultak...

A cirkuszIGAZGATÓ a Város félreeső részén, egy borpincében újabb kísérletek lehetőségeit taglalta, miközben... Jónás hiába várt...

Tanácsstalanabb volt a sivatag fölé tévedt fakopáncsnál...

Tanácsstalanabb a beszélni tanuló papagájnál is...

És hívatta akkor Jónást az Úr...

Jónás ismét fontos lett. Ünneplőbe öltözött, nyakkendőt kötött, s a paradicsomi háttérből újra színpadra lépett.

Mit mondhatott a tanácsstalanságában tökéletes Jónás az Úrnak?

Távol a számára kiszemelt Várostól, amelyben sohasem járt, csak álhírekkel traktálhatta az Urat. Csak hamis híreket „hozhatott”, arról a településről, amelyben sohasem járt. A cirkuszIGAZGATÓhoz hasonlóan töprenghetett most Jónás. Borpince helyett ezúttal neki legfeljebb a már ismert végzetű tők árnyéka jutna, ha ez a kétes értékű gyümölcs a paradicsomban megteremne, s ha töprengésre lenne még idő...

Jónás beszélt. Hallgatott volna? A hallgatás beleegyezés. S miben egyezhetne Jónás az Úrral? A kérdésekben? Akkor repülne.

S a Város fölött röpködni Jónásnak semmi kedve.

Jónás halandzsázott az Úr színe előtt, ő maga is hitte s a számadás pillanatában is szent meggyőződéssel hiszi és hirdeti: a Városban járt, cirkuszIGAZGATÓt látott, épp cigányKEREKEit cipelte a téren egy karaván előtt.

A Városban jártam, Uram — bizonygatta Jónás — s hogy erősebb legyen a te hited bennem, Uram, megmutatom néked az arcom.

Írva van azon a te bűnös Városod.

Jónás arcába nézett az Úr. Megdöbbsent, de hitte, amit látott: egy tükröt, egy szilánkjaira zúzott tükörcsot látott, mely a megtévesztésig hasonlított az Úrra. Nem tudhatta Jónás, hogy az ő arca az Úrnak a tükre. Nem tudhatta, hogy abban meglátja a Várost is, Jónást is, de önmagát is az Úr.

Mert az egy és ugyanaz.

Nem is sejtette Jónás az Úr hasonló természetű képességeit. Nézte az Úr az arcot, nézte a szilánkjaira zúzott tükörcsot, mely Jónásé, a Városé s az Úr arca ugyanakkor. Tudta már ekkor az Úr, hogy legkegyetlenebb büntetés Jónás számára az lenne, ha nem hinne neki: hasonló feladatokkal sem bízhatná meg többé.

Udvarából kellene kiűzetnie, kitiltania a kiváltságosak menhelyéről.

A hasonló alternatívák terhe alól hamar felmentette magát az Úr.

A fenti módon elvégzett feladatok által lett Jónás a te neved — mondotta az Úr. — Csak hasonló és hasonlóképpen elvégzett feladatok menthetnek meg

téged az Úr számára, önmagad, hasonmásaid és tanítványaid örömére. Nem jártál a Városban, fiam. S még többet is tudok.

Nem a Város hírei kellenek nekem, hanem a te híreid, Jónás.

Most pedig menj és pihenj — folytatta az Úr. — Hajót rendeltem neked a Dunán, a Földközi-tengeren. Választhatsz magadnak. Vidd magaddal a te arcod, mert az Úr arcát is magaddal viszed akkor.

De vidd magaddal a te legújabb hasonmásaidat, egyszersmind tanítványaidat is, és pihenj...

Jónás ismét tengerre megy, újabb alkalom, hogy elnyelje — keresztben! — a cetet.

Arcomra írva a Város — mondogatta. Az Úr pedig tudta: neki, az Úrnak van szüksége arra, hogy Jónás, bár a Városban lenne a helye — soha ne járjon ott. Felemelte Jónást az Úr, a Város fölé emelte és megmutatta Jónást a Városnak. Jónás nem látta a Várost s a Város most láthatta őt.

Íme — dörögte tovább az Úr —, ilyen annak az arca, aki nem ismer benneteket, mert sosem járt köztetek, de az Úr számára mindig a legjobb híreket hozza rólatok. Most pedig menjetek a házaikba, asszonyaitok és gyermekeitek mellé, s fessétek meg azoknak is ezt az arcot.

Íme — mennydörögte tovább örömtől részegen az Úr, miután a kijárási tilalmat a fenti módon elrendelte — ennek az embernek tükör-arca van, szilánkokra zúzott tükör-arca, s azt megmutatják most tinéktek is. Féljétek ezt az arcot, mert elfogadható híreket csak ez az arc terjeszthet rólatok és az Úrról. Féljétek ezt az arcot — hasította villámként szavait az Úr, miután, láthatóan, egy teremtett lélek sem tartózkodott az utcákon —, féljétek, mert nagyon közel áll az az Úrhoz, aki ilyennek szeretné látni a ti arcotokat is...

Felemelte Jónást az Úr, még magasabbra emelte. A Város fölé.

Akiben maradt még bátorság s a kapu alól, gyanakvón, az égre meresztette a szemét, az még láthatta Jónást, amint behunyt szemmel, diadalmas-vakon a Város fölé magasodik.

A Város fölé, melyet — amíg világ a világ, Úr az Úr, menny a menny, Jónás a Jónás, s amíg a paradicsomban a paradicsom is megérlelhető — ezentúl Jónás bitorol.

(ECHINOX)

Palotás Dezső: 48

rabok legyünk vagy szabadok
szépen sorban szavazzatok

itt a nyílami hova lőjem
istenem mi lesz belőlem

szabadság kéne szerelem
lesz még talán történelem

(INCIDENS)

Bréda Ferenc: Palotás versei, novellái, grafikái*

Mi volt az igazság? — szögezi szembe egyik novellájában az igazságkeresővel Palotás Dezső. Mi volt és mi nem volt, mint idő, mi volt és mi nem volt, mint szimmetria?

Volt-e egyáltalán múlt, s volt-e egyáltalán jelen? Volt-e volt és volt-e van?

A paradoxonok eme játékát sokáig folytathatnánk s csupáncsak a kérdésben rejtezkedő implicit válaszok értéke szolgáltatná azt az alapot, mely elégéses lenne a kérdésláncolat föltétel nélküli meghosszabítására.

De ez — mármint a tudatbani tovább kérdezés — mindenképpen bekövetkezik, ha nem is a befogadó, de a valóság pszichéjében.

A tény nyomán fölmerülő kérdőjel — a halhatatlan dubito — mely bizonyára önmagát: azaz a kétely bizonyosságát is megkérdőjelezné — az örök vajon — voltaképpen a feleletet képezi arra az ingerre, melyet a történések-jelenségek okok gyanánt a tényekre megidéznek.

A dubito, mely nem csupáncsak a nyelvbötlés következtében lett cogito-vá, tulajdonképpen a lét alapszövegében a létezés filozófiai alapszövegévé lesz. A gondolkodás valamire irányul (itt a tárgy cél lesz), valamin megy végbe (az alany „elérte” a tárgyat) és valamiképpen folyik le (ezt már csak a „termékek” számbavételénél állapíthatjuk halálbiztosan meg).

Mindezek nyomán a Palotás-féle értelmezése az igazságnak nyitott marad. A két oldal egymástfedezésének milyensége eldöntetlen kérdés marad: azaz éppen úgy igaz, hogy lehetetlen megbizonyítani a hamisságát.

Az igazság, azaz az objektív és a szubjektív egymásratalálásának a helyessége, csupáncsak mint lehetőség vettetett föl a palotás-i igazság-értelmezésben.

Mint lehetőség, mondtam, nem pedig mint bizonyosság. És a lehetőség, egyesek szerint, éppen az igazság.

(FELLEGVÁR)

* A szöveg először a Gaál Gábor Körön hangzott el

Palotás Dezső: A kritikáról

Szép zöld, kissé már koszos házikabátom egy hirtelen, heves mozdulatra elhasadt. Hosszú, bonyolult rajzú hasadás a vállamon, nézem, nagyon érdekes, ilyen érdekes szakadást még nem is láttam, alig hiszem, hogy én magam műveltem, én, egészen egyedül. Szinte büszke vagyok magamra.

Széles a válla —
mondja a feleségem.
Kihízta —
mondja az anyósom.

(INCIDENS)

Markó Béla: Milyen színű a tücsök?

Eltücskölök lassan én is? Mindig azt hittem, zöld a tücsök, s íme, fekete, nemcsak a nagyja, hanem az apraja is. Nézek körül, s hát mindenki leszokóban, borról nőről, dohányról is, mert jön a cirrózis, az impotencia, a tüdőrák, jön a végső feketeség. Éljen az absztinencia! Éljen a lépcsőházban masírozó csótányok serege! Abból is, lám, kétféle van, világosabb, sötétebb, ezt sem tudtam. Kiülnék valami hóba, kezdenék valami indulóba, de már én is leszoktam erről-arról, s az új veszélyek új sorsra kényszerítenek, ha tücskölünk, mert tücskölünk, és a hóba kiülnék, vékony lábacskaikat kapkodjuk, úgy táncolunk. Az ének jelképe és a nyári szabadságé, Bálint fiam fogott egyet, gombostűvel dugóra tűzte, Eszter kíváncsian nézi, a feleségem megígérte, hogy kidobja mindenestől. Ha tücskölünk, hát tücskölünk. De nem ám zölden, hanem feketén. Ez is, persze, száz veszéllyel jár, száz rossz eséllyel, jó lenne leszokni erről az átváltozásról jó lenne megrendesedni, megemberesedni, de mit csináljon az, aki éppen most végzi, s nem kezdi a rendet? A rendet? Talán a szerelmet! Azt nem? Tücsökké lenni, kicsi tücsökké? Ha egy esőcsepp ráesik egy ilyenre, hej, hogy elázik! S meg is fázik. De fürdik a tiszta vízben. Látom, körülöttem már mindenről leszoktok. Én nem biztatlak a rosszra. Elhagyjátok a cigarettát, az éjszakázást, a hülye vicceket. Reggelente még tornáztok is. Én is tornászom, persze. A nyitott ablakon egyszerre két négyzetméteren tódul be a friss levegő. Mintha egy nagy, hideg üveglapot fektetnének a meztelen testre. De én közben tücskölök is. Rossz játék ez, de játék, és ez is több a semminél. Kicsi fűben kicsi zeném lenne nekem is. Itt sorra mindenki megrendesedik, s nem csinál forradalmakat, nem bizony. Lehetne minden óriási, s lehetnék én is hóban üldögélő, napszemüveges bogár, akkora, mint egy traktor, akkora, mint egy monumentális happening. Pedig én sejtettem, hogy a tücsök fekete, de ti mind zöldnek rajzoltátok, szöcske-formájúnak. Jó, ha tisztázzuk ezt is. Aki élni akar, fél a cirrózistól, az impotenciától, a tüdőráktól, az infarktustól, a ház előtt ácsorgó autóktól, a villanyrendőrtől és a gyors-hajtástól. Le kell szokni, fiúk! Le kell szokni! S hogy tovább mi lesz? Az orvos megkopogtat, mások is bekopognak. Jó napot,

mondják, ezt és ezt keressük. De mi csak nevetünk, mert közben leszokunk. Az írásról. A sírásról. A fogyásról. A hízásról. Ez nem egy ellen-reklám. Ez nem egy anti-vers. Bálint fiam lassan megtölti a házat döglött bogarakkal. Eszter lányom ötéves, és megtanult olvasni. A feleségem természetesen nem dob ki semmit. Én meg maholnap eltücskölök. De ezt sem úgy, ahogy ezelőtt húsz évvel tettem volna. Vagy tizenöt évvel. Akkor még úgy tudtam, hogy zöld a tücsök. Zöld, zöld, zöld... Most már ilyen az absztinencia. A kései átváltozás. A ránk kényszerített tudás. Hej, fekete. S a lépcsőházban fel s le masírozó csótányok atombiztos serege. A boldog sereg?

(TALANÍTÁS)

Tótkés László: Előszó a Jövőhöz

(*emlékkönyvbe*)

„Midőn ezt írtam, tiszta volt az ég.” Napfényes múlt.

Majd: „A vész kitört”... Sivár jelen.

„Jókedvet és ifjúságot hazud” a hazug jövő.

Nehéz múlt, szükségszerűségek és kényszerűségek oltották belé közös tudatunkba ezt a gondolkodásmódot, mely számára mindig a múlt a legédesebb, s a jövő is mint csak szép emlékezet válik majd érdemessé. Sokat emlegetett sírva vigadozásunkban is

a vigadozás a múltnak szól s a sírás a jelen.

Vörösmarty is három REGÉHEZ ír keserű előszót: véres jelent s cinikus jövőt.

„Midőn ezt írom, tiszta még az ég” — valahogy így módosítanám meg a költői emlékezetet.

Hogy benne legyen ne csak a múlt, hanem a jövő szép „emlékezete” is. Hogy a dolgokat ne visszasírjuk, hanem

előre

örvendjük nekik.

Könnyes emlékezet helyett éber emlékezet.

„Vigyázó szemetek vessétek!”

Ó, örök életű Batsányi János!

És sokértelmű üzeneted — a jövőből.

(FELLEGVÁR)

**Cselényi Béla: ezerkilencszázhatvannyolc
augusztus huszonegyedikére virradó éjszaka
a nagyváradi állomáson**

a
fő
baj
ez a
vonat — késés melyről a hangszóró
nagy dérrrel-dúrral beszámol hát
baj ez valóban apám hálót ad át
ím kezembe adja tessék köszönöm
ő is nevet ezen tessék köszönöm

Százhúszperckésésszázhuszpercké
sésszázhuszperckésésszázhuszperc

1977. IX. 15-17.

(KIMARADT SZÓ)

